

IFRSVIEW

KPMG:n neuvontapalveluiden IFRS-artikkelikokoelma
joulukuu 2014

Uusia tuulia IFRS-rintamalla

- IASB on edistynyt merkittävässä muutosprojekteissaan
- Uusien IFRS-konsolidointistandardien soveltamisen haasteet
- Uusi IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista* -standardi vaikuttaa kaikkiin yrityksiin
- Näkemyksiä IFRS 13 *Käyvän arvon määrittäminen* -standardin soveltamisesta
- Uusi IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* -standardi
- IFRS-raportointi hallituksen näkökulmasta

cutting through complexity

Alkusanat

Joulukuu 2014

Katsaus muuttuvaan IFRS-raportointiin

Lähestymme Suomessa IFRS-normiston soveltamisessa 10 vuoden virstanpylvästä, joka tulee täyteen ensi vuonna. KPMG on julkistanut vuodesta 2004 lähtien vuosittain joko IFRS-artikkelikokoelman tai uuden päivityksen IFRS Käytännön käsikirja -teoksestamme, joka julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2003. Tänä vuonna tulee siten kuluneeksi 10 vuotta ensimmäisen IFRSview-artikkelikokoelman julkaisusta.

Tunnusomaista IFRS-raportoinnille on ollut jatkuvat standardimuutokset sekä uudet standardit ja tulkinnat. Se, että standardeja sovelletaan nykyisin maailmanlaajuisesti on kuitenkin johtanut siihen, että normiston laajentaminen sekä uudistaminen on aiempaa haasteellisempaa ja muutosten toteuttaminen kestää kauemmin. Tilinpäätösten laatijoiden kannalta uusien standardien ja merkittävien standardimuutosten aiempaa pidemmät käyttöönottoaajat ovat tervetulleita, koska tällöin aikaa jää huolelliseen valmisteluun ja raportoinnin kehittämiseen muilta osin. Luomme tässä artikkelikokoelmassa katsauksen kahteen merkittävään valmiiksi saatuu kehityshankkeeseen, eli uusiin tuloutusta ja rahoitusinstrumenttien kirjanpitokäsittelyä koskeviin standardeihin. Näiden aiheiden lisäksi käsittelemme mm. uusien konsolidointistandardien tuomia muutoksia ja vuokrasopimusten kirjanpitokäsittelyyn suunnitteilla olevia muutoksia. Artikkelikokoelmassa käsitellään IFRS-raportointia myös hallituksen näkökulmasta.

Seuraamme KPMG:llä tiiviisti standardien kehitystyötä, ja olemme mielellämme apunanne selvittämässä, mitkä muutokset vaikuttavat juuri teidän yrityksenne raportointiin. Toivomme, että nämä artikkelimme yhdessä viime vuonna päivitetyn IFRS Käytännön käsikirja -teoksen kanssa auttavat osaltaan ehdotettuihin ja jo annettuihin muutoksiin perehtymisessä ja vaikutusten analysoinnissa.

Artikkelikokoelman kirjoittamiseen ovat osallistuneet KPMG:n IFRS-asiantuntijat ja tilintarkastajat.

Kiinnostavia ja antoisia lukuhetkiä

Mari Suomela

KHT, IFRS-asiantuntija

Merja Tolvanen

IFRS-asiantuntija

Sisällys

IASB on edistynyt merkittävässä muutosprojekteissaan	3
Uusien IFRS-konsolidointistandardien soveltamisen haasteet	7
Muut laajan tuloksen erät	11
Uusi IFRS 15 <i>Myyntituotot asiakassopimuksista</i> -standardi vaikuttaa kaikkiin yrityksiin	15
Vuokrasopimusten kirjanpitoikäsihtely selkiytymässä	23
Näkemyksiä IFRS 13 <i>Käyvän arvon määrittäminen</i> -standardin soveltamisesta	27
Uusi IFRS 9 <i>Rahoitusinstrumentit</i> -standardi	31
IFRS-standardien parannukset	35
IFRS-raportointi hallituksen näkökulmasta	41

Määritelmät artikkeleissa käytetyille lyhenteille:

DP -
Discussion Paper

ED -
Exposure Draft

EFRAG -
European Financial Reporting Advisory Group

FASB -
Financial Accounting Standards Board

IAS -
International Accounting Standards

IASB -
International Accounting Standards Board

IFRIC -
Interpretations issued by IFRS Interpretations Committee

IFRS -
International Financial Reporting Standards

IFRS IC -
IFRS Interpretations Committee

SIC -
Interpretations issued by Standing Interpretations Committee

US GAAP -
United States Generally Accepted Accounting Principles

Päätoimittaja
Mari Suomela

Julkaisija
KPMG Oy Ab
PL 1037
00101 Helsinki
Puh. 020 760 3000

Internet
www.kpmg.fi
www.kpmg.com
etunimi.sukunimi@kpmg.fi

Ulkoasu ja taitto
Johanna Makkonen

Osoitteenmuutokset ja tiedustelut
E: johanna.makkonen@kpmg.fi

IASB on edistynyt merkittävässä muutosprojekteissaan

Teksti: Merja Tolvanen

Tänä vuonna IASB on saanut päätökseen kaksi työohjelmansa (Work plan) neljästä tärkeimmästä muutoshankkeesta. Jäljellä olevat vielä keskeneräiset merkittävät projektit liittyvät vuokrasopimusten sekä vakuutus sopimusten kirjanpito-käsittelyyn. Jatkossa IASB on siirtämässä työnsä painopistettä uusien standardien kehittämisestä käsitteellisen viitekehysten (Framework) parantamiseen sekä olemassa olevan sääntelyn soveltamiskysymyksiin. Lisäksi IASB:n työohjelmassa on lueteltu monia tulevien vuosien kehityshankkeita (Research Projects). Tässä artikkelissa käsitellään lyhyesti tiettyjä IASB:n viimeisimpään julkistettuun työohjelmaan (24.11.2014) jo sisältyviä aihealueita sekä mahdollisia tulevia hankkeita.

IASB on julkaissut tämä vuonna kaksi tärkeää standardia, jotka koskevat käytännössä kaikkia IFRS-standardien mukaan raportoivia yrityksiä:

- tuloutusta käsittelevän IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista* -standardin (toukokuu 2014). Standardi sisältää uuden viisivaiheisen päätöspuun, jota voidaan hyödyntää myyntisopimuksia analysoitaessa. IFRS 15:tä on sovellettava viimeistään 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla.
- IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* -standardin (kesäkuu 2014). IFRS 9 korvaa nykyisen IAS 39:n *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen*. IFRS 9 sisältää uudistetut rahoitusvarojen sekä -velkojen luokittelu- ja arvostamisperiaatteet, minkä lisäksi suojauslaskentaa koskevat säännökset on uudistettu. Standardi on mahdollista ottaa käyttöön vaiheittain, mutta näillä näkymin viimeistään 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla.

Näitä standardeja on käsitelty tarkemmin toisaalla tässä artikkelikokoelmassa, ks. sivut 15 (IFRS 15) ja 31 (IFRS 9).

Näillä näkymin seuraavina kahtena vuonna 2015 ja 2016 tulee voimaan lukumääräisesti melko vähän ja myös useimmille IFRS-raportoijille merkitykseltään vähäisiä standardimuutoksia. Siten tilinpäätöksen laatijoilla on enemmän aikaa tilinpäätösraportoinnin prosessien ja tilinpäätösten sisällön kehittämiseen sekä toisaalta myös uusien tärkeiden standardien, IFRS 15:n ja IFRS 9:n opiskeluun. Myös integroituun raportointiin liittyviä kehityshankkeita on lähdössä liikkeelle useissa listayhtiöissä.

Vuokrasopimukset-projekti

Vuokrasopimusten kirjanpitokäsittelyn uudistamishanke on merkityksellinen monille IFRS-tilinpäätöksen laatijoille. Katso tarkemmin [artikkeli](#) Vuokrasopimusten kirjanpitokäsittely selkiytymässä, sivu 23.

Vakuutus sopimukset

Projektin tavoitteena on luoda yksi standardi kaiken tyyppisten vakuutus sopimusten kirjanpitokäsittelyä varten. Nykyinen, alun perinkin väliaikaiseksi standardiksi tarkoitettu IFRS 4 *Vakuutus sopimukset* antaa mahdollisuuden soveltaa erilaisia olemassa olevia kirjanpitokäytäntöjä. Tästä johtuen erilaisten vakuutusten ja vakuutusyhtiöiden vertailu kansainvälisesti on hankalaa.

Hanke lisättiin IASB:n työohjelmaan jo vuonna 2001, mutta se on edennyt melko hitaasti: alustavat näkemykset esitellyt keskusteluasiakirja *Preliminary Views on Insurance Contracts* julkistettiin vuonna 2007, ensimmäinen standardiluonnos ED/2010/8 *Insurance Contracts* vuonna 2010 ja toinen standardiluonnos kesällä 2013. IASB ja FASB käyvät edelleen keskusteluja standardin sisällöstä.

Taloudellisen raportoinnin käsitteellinen viitekehys

Käsitteellisessä viitekehyksessä esitetään IFRS-tilinpäätöksen laatimisen ja esittämisen pohjana olevat käsitteet. Käsitteellinen viitekehys ei ole IFRS-standardi, vaan IASB käyttää näitä peruseriaatteita tilinpäätösstandardien valmistelu- ja uudistustyön pohjana. Käsitteellinen viitekehys voi toimia apuna olemassa olevien IFRS-standardien sisällön tulkitsemisessa ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden kehittämisessä niissä tapauksissa, kun yksikään standardi ei käsittele kyseistä tilannetta. Käsitteellinen viitekehys ei kuitenkaan ohita minkään tietyn IFRS-standardin vaatimuksia.

Nykyisessä viitekehyksessä on todettu olevan seuraavat puutteet:

- Siinä ei käsitellä tiettyjä tärkeitä osa-alueita, kuten tilinpäätöksen esittäminen, ml. muut laajan tuloksen erät.
- Osa ohjeistuksesta on epäselvää tai vanhentunutta.

IASB julkisti vuonna 2013 kommentoitavaksi keskusteluasiakirjan, jossa esiteltiin IASB:n alustavat näkemykset siitä, mitä taloudellisen raportoinnin keskeiset periaatteet ja käsitteet, kuten varat ja velat tarkoittavat, tai miten velka ja oman pääoman erä erotetaan toisistaan. Seuraava tavoite

on julkistaa luonnos vuoden 2015 ensimmäisellä neljänneksellä.

Tilinpäätöksessä esitettävien tietojen parantaminen (Disclosure Initiative)

Tilinpäätöksessä esitettävien tietojen, käytännössä liitetietojen, määrä kasvoi paljon IFRS-standardien käyttöönoton myötä vuonna 2005 ja vaikuttaa edelleen kasvavan sitä mukaa kuin uusia ja uudistettuja standardeja annetaan. Samalla liitetietoinformaation monimutkaisuuden taso on noussut, mikä osaltaan kuvaa taustalla olevien transaktioiden monimutkaistumista.

IFRS-tilinpäätösten ongelma on monimuotoinen ja riippuu osittain kunkin sidosryhmän näkökulmasta. Näissä keskusteluissa viitataan usein seuraaviin seikkoihin:

- Liitetietojen liian suureksi koettu määrä: olennainen ja tärkeä tieto ei erotu runsaasta pakollisesta informaatiovirrasta, määrä syrjäyttää laadun.
- Liitetietojen heikko kommunikointi: esimerkkinä voidaan mainita tekstitietojen vakiomuotoiset kuvaukset, jotka toistuvat vuodesta toiseen. Tällaiset vaikkapa suoraan standardeista kopioidut lauseet eivät anna yhtiökohtaista informaatiota.
- Toisaalta selittäviä ja merkityksellisiä liitetietoja esitetään liian vähän.

Siten epäolennaisten, epäselvien, vakiomuotoisten - ja mahdollisesti myös vanhentuneiden - tietojen sijaan tilinpäätöksessä tulisi esittää tiivistä, yhteisökohtaista, selkeää ja olennaista informaatiota.

Aiheesta on käyty keskustelua usean vuoden ajan, ja IASB vastasi tähän omalta osaltaan käynnistämällä vuonna 2013 laajapohjaisen hankkeen IFRS-tilinpäätöksessä esitettävän informaation parantamiseksi. IASB:n tavoitteena on selvittää mitä vaihtoehtoja olisi - nykyisen IFRS-sääntelyn puitteissa - IFRS-raportoinnin kehittämiseksi. Kyseinen hankkeen nimi on Disclosure Initiative. Hankkeeseen liittyy erilaisia alaprojekteja, joista osa on tarkoitus toteuttaa lyhyellä aikavälillä ja osa keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä.

Tällä hetkellä käsittelyssä olevat IAS 1:n muutosehdotukset eivät ole kovin merkittäviä (ED/2014/1 *Disclosure Initiative*, maaliskuu 2014). IASB:n mukaan IAS 1:n sanamuotoja on tulkittu liian kirjaimellisesti ja muutoksilla on tarkoitus korjata tämä. Esimerkiksi olennaisuuden periaatetta korostetaan: tiettyjä yksittäisiä epäolennaisiksi katsottuja liitetietoja ei tarvitse esittää – vaikka ne olisivat standardin vähimmäisvaatimuksia. Myöskään liitetietojen esittämisjärjestystä ei säänneltäisi. Yhteisöjen olisi eroteltava taseessa ja (laajassa) tuloslaskelmassa esitettäviä tietoja, jos tämä johtaa hyödyllisen informaation esittämiseen; lisäksi olisi mahdollista yhdistää taseen eriä, mikäli IAS 1:ssä esitetyt taseen erät ovat epäolennaisia. IAS 1:ssä annettaisiin tietyt kriteerit taseessa ja (laajassa) tuloslaskelmassa esitettävälle välisummille sekä täsmäytysvaatimukset (laajaa) tuloslaskelmaa varten. Pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltävistä yhteis- ja osakkuusyrityksistä kertyvien muiden laajan tuloksen erin esittäminen seuraisi IAS 1:n yleisperiaatetta (jako eriin, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi ja eriin, joita ei myöhemmin siirretä tulosvaikutteiseksi). IASB pyrkii julkistamaan lopulliset standardimuutokset vuoden 2014 loppuun mennessä.

IAS 28 ja sijoittajan sekä sen osakkuus- tai yhteisyrityksen väliset liiketoimet

Muutosehdotukset liittyvät IAS 28:n *Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin* säännöksiin, joka koskevat voittoja ja tappioita, jotka johtuvat sijoittajan sekä sen osakkuus- tai yhteisyrityksen välisistä toteutuneista liiketoimista. Tavoitteena on selvittää ”alaspäin” (downstream) toteutuneiden liiketoimien kirjanpitoikäisyyttä niissä tapauksissa, joissa transaktiosta syntynyt voitto ylittää sijoittajayhteisön osakkuus- tai yhteisyrityksessä olevan osuuden kirjanpitoarvon.

IAS 28:n mukaan ”alaspäin” toteutuvia liiketoimia ovat esim. omaisuuserien myynnit tai luovutukset sijoittajalta sen osakkuus- tai yhteisyritykselle. Sijoittajan osuus näistä liiketoimista osakkuus- tai yhteisyritykselle syntyneistä voitoista ja

tappioista eliminoidaan. Kysymyksenä on, miten eliminointi suoritetaan, kun voitto ylittää sijoittajayhteisön osakkuus- tai yhteisyrityksessä olevan osuuden kirjanpitoarvon. IASB:n tavoitteena on julkistaa standardiluonnos kommentoitavaksi vuoden 2015 ensimmäisellä neljänneksellä.

IFRS 13 ja käsite "laskentakohde" (unit of account)

Käsitteen "laskentakohde" soveltaminen on ollut epäyhtenäistä niissä tilanteissa, joissa tytär-, yhteis- tai osakkuusyrityssijoituksia arvostetaan käypään arvoon (perustuen käyvän arvon hierarkian tasoon 1): onko käyvän arvon määrittämisen perusteena koko sijoitus, vai yksittäinen osake, jotka yhdessä muodostavat kyseisen sijoituksen? Standardiluonnoksessa IASB ehdottaa, että arvostettaessa em. sijoituksia käypään arvoon, laskentakohde olisi koko sijoitus. Käypä arvo määritettäisiin kuitenkin kertomalla rahoitusinstrumentin noteerattu hinta omistettujen instrumenttien kappalemäärällä. Tämä

ohjeistus koskisi myös tiettyjä tilanteita, joissa arvioidaan arvonalentumisen kirjaamistarvetta luovuttaessa rahavirtaa tuottavasta yksiköstä, joka arvostetaan käypään arvoon vähennettynä luovutuksesta johtuvilla menoilla ja rahavirtaa tuottava yksikkö vastaa sijoitusta noteerattuun tytä-, yhteis- tai osakkuusyritykseen. Luonnoksen kommentointikausi päättyy tammikuussa 2015.

Käyttöönoton vaikutusten arviointi -IFRS 3

IASB:n on arvioitava jokaisen uuden IFRS-standardin sekä merkittävien standardimuutosten käyttöönnoton vaikutukset. Tämä tehdään yleensä siinä vaiheessa, kun uusia vaatimuksia on sovellettu kansainvälisesti kahden vuoden ajan. Arvioinnissa selvitetään esim. soveltamisessa havaittuja ongelmia. IASB julkisti IFRS 3:a koskevan palautepyynnön tammikuussa 2014 ja aikoo julkistaa saadun palautteen yhteenvedon vuoden 2015 ensimmäisellä neljänneksellä.

IASB:n kehityshankkeet

IASB:n kehityshankkeet on jaettu lyhyen ja keskipitkän aikavälin sekä toisaalta pitkän aikavälin hankkeisiin.

Ensiksi mainittuun ryhmään kuuluvat esimerkiksi

- saman määräysvallan alaiset liiketoimintojen yhdistäminen
- tilinpäätöksessä esitettävät tiedot -kehitysprojekti, kuten olennaisuuden periaate ja tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskevat periaatteet
- diskonttauskorot ja
- päästöoikeudet.

Pitkän aikavälin hankkeita ovat mm. seuraavat:

- Ulkomaan valuutan määräisten erien muuntaminen
- Tuloverot
- Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet (ml. eläkkeet).

IASB:n työohjelma - tavoitteet 24.11.2014 (ote)

	2014 Q4	2015 Q1	2015 Q2	2015 Q3
Seuraava projektietappi				
Merkittävät projektit				
Tulevat standardit				
Vakuutus sopimukset	Keskustelut jatkuvat			
Vuokrasopimukset				Lopullinen standardi (H2/2015)
IFRS for SMEs -standardin laaja arviointi		Uudistettu standardi (H2/2015)		
Tulevat standardiluonnokset				
Taloudellisen raportoinnin käsitteellinen viitekehys		Standardiluonnos		
Julkistetut keskusteluasiakirjat				
Makrosuojaus: Accounting for Dynamic Risk Management: a Portfolio Revaluation Approach to Macro Hedging (kommentointiaika päättyi 17.10.2014)		Kommentti-kirjeiden analysointi		
Hintasäännellyt toiminnot (kommentointiaika päättyi 15.1.2015)	Julkinen konsultaatio			

	2014 Q4	2015 Q1	2015 Q2	2015 Q3
Tulevat keskusteluasiakirjat				
Disclosure Initiative				
Tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskevat periaatteet			Keskustelu-asiakirja	
Soveltamiseen liittyvät projektit (suppeita muutoshankkeita)				
Vuosittaiset parannukset 2014-2016			Standardi-luonnos	
Osakeperusteiset maksut, selvennyksiä kirjaamis- ja arvostamissääntöihin (IFRS 2)			IASB:n keskustelut	
Velkojen luokittelu (IAS 1)		Standardi-luonnos		
Disclosure Initiative				
IAS 1:n muutokset	Lopullinen standardi			
Rahoitusta koskevien velkojen täsmäyttäminen (IAS 7)	Standardi-luonnos			
Voitot ja tappiot, jotka johtuvat sijoittajan sekä sen osakkuus- tai yhteisyrityksen välisistä toteutuneista liiketoimista / eliminointi (IAS 28)		Standardi-luonnos		
Käypään arvoon arvostaminen: laskentakohde (kommentointiaika päättyy 16.1.2015)	Julkinen konsultaatio			
Sijoitusyhteisöt: yhdistelypoikkeuksien soveltaminen (IFRS 10 ja IAS 28)	Lopullinen standardi			
Laskennallisten verosaamisten kirjaaminen realisoitumattomista tappioista (IAS 12)		IASB:n keskustelut		
Käyttöönoton vaikutusten arviointi				
IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistämiset		Palautteiden yhteenveto		
Taloudellisen raportoinnin käsitteellinen viitekehys				
Taloudellisen raportoinnin käsitteellinen viitekehys		Standardi-luonnos		

Lisätietoja

Merja Tolvanen, IFRS-asiantuntija

P: 020 760 3564

E: merja.tolvanen@kpmg.fi

Uusien IFRS-konsolidointistandardien soveltamisen haasteet

Teksti: Tiina Torniainen ja Mari Suomela

Vuoden 2014 alusta EU-maissa otettiin IFRS-raportoinnissa käyttöön ns. konsolidointistandardipaketti: IFRS 10 *Konsernitilinpäätös*, IFRS 11 *Yhteisjärjestelyt*, IFRS 12 *Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhteisöissä*, IAS 27 *Erillistilinpäätös* sekä IAS 28 *Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin*. Muualla kuin EU:ssa standardeja tuli soveltaa jo vuotta aiemmin eli 1.1.2013 tai sen jälkeen alkaneilla tilikausilla.

IFRS 10 korvasi aiemman IAS 27 *Konsernitilinpäätös ja erillistilinpäätös*-standardin osittain sekä SIC-12 *Konsernitilinpäätös – erityistä tarkoitusta varten perustetut yksiköt* -tulkinnan kokonaisuudessaan.

IFRS 10 -standardissa määräysvallan käsitettä on olennaisesti muutettu, ja tämän muutoksen odotetaan vaikuttavan erityisesti jatkossa, kun yritys rakenteita ja -järjestelyitä suunnitellaan ja arvioidaan niiden kirjanpito-käsittelyä.

IFRS 11 korvasi aiemman IAS 31 *Osuudet yhteisyrityksissä* -standardin sekä SIC-13 *Yhteisessä määräysvallassa olevat yksiköt - osapuolten ei-monetaariset panokset* -tulkinnan. IFRS 11 -standardi muutti merkittävällä tavalla yhteisyritysten kirjanpito-käsittelyä, kun

mahdollisuus käyttää ns. suhteellista yhdistelytapaa poistettiin ja ainoaksi yhdistelymenetelmäksi jäi pääomaosuusmenetelmä.

IFRS 12:een sisältyvät kaikkia yhteisömuotoja koskevat liitetietovaatimukset. Taloudellisia riskejä koskevat esittämisvaatimukset ovat laajat ja ne koskevat kaikenlaisia taloudellisia sitoumuksia tai rajoitteita, joiden seurauksena yhteisö voi joutua siirtämään resursseja toiseen yhteisöön.

Tässä artikkelissa käsitellään pääasiassa IFRS 10 - ja IFRS 11 -standardeja. IFRS 12:n sisältöä ja esittämisvaatimuksia käsiteltiin tarkemmin Tusinoittain uusia liitetietoja -artikkelissa, joka sisältyy vuoden 2012 IFRSview-julkaisuumme.

IFRS 10 Konsernitilinpäätös-standardin keskeiset periaatteet

IFRS 10 -standardissa otettiin käyttöön uusi määräysvaltamalli. Sen mukaan sijoittajalla on määräysvalta sijoituskohteessa, kun sijoittaja olemalla osallisena sijoituskohteessa altistuu sijoituskohteen muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja pystyy vaikuttamaan tähän tuottoon käyttämällä sijoituskohtetta koskevaa valtaansa. Mikäli tämä määräysvallan määritelmä täyttyy, sijoituskohde on

yhdisteltävä konsernin tilinpäätökseen tytäryrityksenä.

Alla on lueteltu tekijöitä, jotka IFRS 10:n soveltamisohjeistuksen mukaan tulee ottaa huomioon sijoituksen tai sopimusperäisen järjestelyn kirjanpito-käsittelyä arvioitaessa:

1. Tunnistetaan sijoituskohde
2. Yksilöidään sijoituskohteen merkitykselliset toiminnot*
3. Yksilöidään, miten sijoituskohteen merkityksellisiä toimintoja koskevat päätökset tehdään
4. Arvioidaan, onko sijoittajalla merkityksellisiin toimintoihin liittyvää valtaa
5. Arvioidaan, onko sijoittajalla muuttuvien tuottojen riski
6. Arvioidaan, onko vallan käytön ja tuottojen välillä yhteys.

Määräysvallan arvioinnissa on tärkeää analysoida, tehdäänkö merkityksellisiä toimintoja koskevat päätökset äänen enemmistön perusteella vai onko muilla seikoilla enemmän merkitystä siihen, millä taholla sijoituskohdetta koskeva valta todellisuudessa on. Vaikka määräysvalta perustuisi äänen enemmistöön, myös tällöin on otettava huomioon muut mahdolliset seikat,

* Merkityksellisillä toiminnoilla tarkoitetaan niitä sijoituskohteen toimintoja, joilla on merkittävä vaikutus sijoituskohteen tuottoon. Käytännössä kyse on operatiiviseen liiketoimintaan ja rahoitukseen liittyvistä toiminnoista.

kuten esimerkiksi osakassopimukseen perustuvat oikeudet. Nämä voivat johtaa tilanteeseen, jossa sijoittajalla ei todellisuudessa ole määräysvaltaa äänten enemmistöstä huolimatta.

Osapuolten oikeuksien on oltava tosiasiallisia, jotta niillä olisi merkitystä määräysvallan kannalta. Jollain taholla voi olla kuitenkin esimerkiksi suojaavia oikeuksia, jotka eivät yksistään kumoa toiselle taholle syntyvää määräysvaltaa.

Muuttuvat tuotot

Muuttuvien tuottojen käsite on laaja. Muuttuvat tuotot voivat koostua sekä positiivisista että negatiivisista eristä. Esimerkiksi kiinteät tulokseen perustuvat palkkiot, jotka saadaan sijoituskohteen varojen hallinnoimisesta, ovat muuttuvaa tuottoa, koska sitä kautta sijoittaja altistuu sijoituskohteen tulokseen liittyvälle riskille. Muuttuvia tuottoja voidaan saada paitsi osinkoina, arvonnousuna tms. taloudellisena hyötynä, myös mm. vero- tai kustannussäästöjen tai erilaisten synergiahyötyjen muodossa. Muuttuvien tuottojen riskit ovat käsitteinä siten IFRS 10:ssä sisällöltään laajempia kuin aiemmin IAS 27:ssä tarkoitetut taloudelliset hyödyt ja riskit.

Arvioitaessa haasteellisimmissa tapauksissa sijoittajan kykyä käyttää valtaansa ja sitä kautta mahdollisuutta vaikuttaa saamansa tuoton määrään, analyysi kiteytyy sijoittajan rooliin päätöksentekijänä eli siihen, toimiiko sijoittaja järjestelyssä päämiehenä vai agenttina. Soveltamisohjeistuksen esimerkkien pohjalta on johdettavissa tietyt raja-arvot, joita voidaan hyödyntää johtopäätösten perusteena. Pääsääntönä voidaan todeta, että mitä enemmän sijoittajan oma tuotto vaihtelee suhteessa järjestelyn kokonaistuottoon, sitä todennäköisemmin sijoittaja toimii päämiehenä, mikä on edellytyksenä määräysvallan ja sitä kautta yhdistelyvelvollisuuden syntymiseen.

Määräysvaltamääritelmän taustalla on näkemys, jonka mukaan yhteisön osuus toisessa yhteisössä voi olla joko sopimukseen perustuvaa tai olosuhteista ja tosiseikoista johtuva osallisuus, jonka seurauksena yhteisö altistuu toisen yhteisön tuloksesta johtuvan tuoton vaihtelulle. Lähtökohtaisesti voidaan myös olettaa, että yrityksen johdon intressissä on saada määräysvalta, mikäli yhteisö on osallisena järjestelyssä, joka

altistaa yhteisön muuttuvien tuottojen riskille.

Strukturoidut yhteisöt

Uusien konsolidointistandardien myötä määriteltiin uusi käsite, strukturoitu yhteisö. Tällä tarkoitetaan yhteisöä, jossa äänioikeudet tai vastaavanlaiset oikeudet eivät ole ratkaisevia arvioitaessa, millä osapuolella on määräysvalta yhteisössä. Äänioikeudet voivat liittyä esim. vain hallinnollisiin tehtäviin, jolloin merkityksellisiä toimintoja ohjataan ja johdetaan sopimukseen perustuvien järjestelyjen kautta. IFRS 12 -standardissa mainitaan esimerkkeinä strukturoiduista yhteisöistä arvopaperistamisvälineet, omaisuuseriin (kuten myyntisaamisiin) perustuva rahoitus ja sijoitusrahastot.

Strukturoidut yhteisöt ovat käytännössä usein saman tyyppisiä tilanteita ja rakenteita, joita varten IASB oli aiemmin antanut erityistä tarkoitusta varten perustettuja yksiköitä koskevan SIC-12 -tulokinnan. IFRS 10:n uudet säännökset korvasivat SIC-12 -tulokinnan olematta kuitenkaan sisällöllisesti täysin yhteneviä sen kanssa. SIC-12 edellytti määräysvallan syntymiseksi mm. sitä, että sijoittajalla on oikeus pääosaan

erityistä tarkoitusta varten perustetun yksikön tuottamasta hyödyistä. IFRS 10:n mukaan on riittävää, että sijoittaja saa osan sijoituskohteen muuttuvista tuotoista, joten konsolidointikynnys on sitä kautta madaltunut.

Strukturoitujen yhteisöjen kohdalla on tärkeä huomioida IFRS 12:n liitetietovaatimukset, jotka ovat osittain erilaisia riippuen siitä yhdistelläänkö strukturoitu yhteisö konsernitilinpäätökseen vai ei. Molemmissa tapauksissa tietoa tulee antaa riskeistä, joille yhteisö altistuu. Tietoja tulee antaa esimerkiksi annetusta taloudellisesta tuesta sekä aikomuksesta antaa taloudellisesta tukea strukturoidulle yhteisölle mukaan lukien aikomukset, jotka koskevat avustamista taloudellisen tuen hankkimisessa. Liittyen osuuksiin konsernitilinpäätökseen sisällytettävissä strukturoiduissa yhteisöissä, yhteisöjen tulee myös kertoa mahdollisen tappion määrä, joka yhteisölle voi aiheutua sen mukana olosta mukaan lukien kuinka suurin mahdollinen tappio on määritetty.

IFRS 11 Yhteisjärjestelyt -standardin keskeisiä kohtia

Yhteisjärjestelyssä kahdella tai useammalla osapuolella on yhteinen määräysvalta. Tämä edellyttää, että osapuolten välillä on tehty sopimus, jonka mukaan merkityksellisiä toimintoja koskevat päätökset edellyttävät määräysvallan jakavien osapuolten yksimielistä hyväksymistä. Yhteisjärjestelyssä voi myös olla useita osapuolia, joista osa käyttää yhteistä määräysvaltaa ja osa toimii vain sijoittajaroolissa osallistumatta päätöksentekoon.

IFRS 11:ssä on määritelty kaksi erilaista yhteisjärjestelyn tyyppiä:

- yhteinen toiminto ja
- yhteisyritys.

Koska järjestelyt yhdistellään eri tavoin konsernitilinpäätökseen, uudet

yhteisjärjestelyt sekä muutokset nykyisten järjestelyjen ehdoissa tai olosuhteissa on syytä analysoida huolella.

Yhteinen toiminto

Yhteinen toiminto on yleensä kyseessä silloin, kun järjestelyn laillinen muoto tai sopimukset antavat osapuolille suoran oikeuden sijoituskohteen tiettyihin omaisuuseriin ja luovat vastuun tietyistä veloista. Tavanomaisia esimerkkejä yhteisistä toiminnoista ovat asunto-osakeyhtiö ja keskinäinen kiinteistöyhtiö, jossa tietyt osakkeet oikeuttavat tiettyyn osaan omaisuudesta, ja vastaavasti omistajat ovat vastuussa vain omaan omaisuuseräänsä liittyvistä veloista. Myös järjestelyt, joissa sijoittajaosapuolet sopivat ostavansa kohdeyhtiöstä tuotteita tai palveluita ja siten saavat oikeudet olennaiseen osaan kohdeyhtiön tuottamista taloudellisista hyödyistä, voivat tietyissä olosuhteissa täyttää yhteisen toiminnon kriteerit.

Yhteinen toiminto yhdistellään konsernitilinpäätökseen siten, että kukin osapuoli yhdistelee sille kuuluvan osuuden toiminnon varoista ja veloista rivi riviltä taseeseen, yleensä omistuosuuden mukaan. Tuloslaskelmaan yhdistellään osapuolen osuus yhteisen toiminnon tuotoista ja kuluista rivi riviltä.

Yhteisyritys

Yhteisyritykselle taas on ominaista, että sen osapuolet eivät ole suoraan oikeutettuja tiettyihin omaisuuseriin tai vastuussa tietyistä veloista, vaan omistus kohdistuu yhteisyritykseen ja sen tuottoihin sekä nettovaroihin kokonaisuutena. Yhteisyritys yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Tuloslaskelmaan yhdistellään omistuosuuden mukainen osuus yhteisyrityksen tuloksesta. Taseessa olevaa yhteisyrityksen osakkeiden kirjanpitoarvoa oikaistaan osuudella kauden tuloksesta ja mahdollisista yhteisyrityksen oman pääoman

muista muutoksista. Mahdolliset sijoittajaosapuolen ja yhteisyrityksen välisistä liiketoimista muodostuneet sisäiset katteet eliminoidaan yhteisyrityksen osakkeiden tasearvoa vastaan.

Merkittävin IFRS 11:n tuoma muutos käytännön kannalta on se, että IFRS 11:ssä yhteisyrityksille sallitaan vain yksi yhdistelymenetelmä: pääomaosuusmenetelmä eli ns. yhden rivin konsolidointi. Aiemmin yhteisyritykset oli mahdollista yhdistellä konsernitilinpäätökseen joko pääomaosuusmenetelmällä tai käyttäen ns. suhteellista yhdistelytapaa, jolloin omistuosuuden (esim. 50 %) mukainen osuus sijoituskohteen tuloslaskelma- ja tase-eristä yhdisteltiin rivi riviltä konsernitilinpäätökseen.

Tällä yhdistelymenetelmän muutoksella on ollut suuri vaikutus sellaisiin konserneihin, joissa merkittäviä yhteisyrityksiä on aiemmin yhdistelty konsernitilinpäätökseen suhteellista yhdistelyä käyttäen. Esimerkiksi liikevaihto, joka on yksi keskeinen volyymeja kuvaava luku, on voinut muuttua merkittäväksi.

Määräysvaltaa ja yhdistelymenettelyä arvioitava tarvittaessa uudelleen myöhemmin

IFRS 10:n tärkeä uusi vaatimus on se, että määräysvallan olemassaoloa on tarvittaessa arvioitava uudelleen myöhemmin. Mikäli määräysvaltaan liittyvissä olosuhteissa ja tosiseikoissa tapahtuu myöhemmin muutoksia, sijoittajan on arvioitava, onko määräysvallassa (suhteessa muihin omistajiin) tapahtunut muutoksia; sijoittaja on esimerkiksi voinut menettää määräysvallan. Tällä vaatimuksella on erityisesti merkitystä tilanteissa, joissa on useampia omistajia ja osapuolten roolit, oikeudet ja velvollisuudet on määritelty esimerkiksi osakassopimuksessa tai yhteistoiminnan periaatteita koskevassa sopimuksessa. Perustettavan uuden

yrittäjien osalta on konsernitiilinpäätöstä varten tehtävä tulkinta määräysvallasta heti perustamisvaiheessa, jolloin määräysvaltaa on mahdollista arvioida vain yhtiöjärjestykseen ja sopimuksiin perustuen. On mahdollista, että toiminnan käynnistyttyä päätöksenteko tai liiketoiminnan ohjaaminen käytännössä painottuukin eri tavoin kuin mitä osapuolet alun perin suunnittelivat. Siten myöhemmin määräysvallan arvioinnissa voidaan päätyä alkuperäisestä poikkeavaan lopputulokseen ja sijoituskohteen yhdistelyä konsernitiilinpäätökseen on muutettava vastaavasti. Esimerkiksi aiemmin yhteisyrityksenä pääomaosuusmenetelmällä yhdistelty yritys voi muuttua tytäryrityksenä yhdisteltäväksi tai päinvastoin.

Uusien konsolidointistandardien noudattaminen ja määräysvallan arviointi uusissa järjestelyissä ja omistusmuutoksissa

Aiempaa yksityiskohtaisemmat säännöt ja ohjeistukset tulee huomioida päätöksenteossa ja niiden vaikutukset sekä osavuositarkastuksien että tilinpäätöksen laadinnassa, kun tehdään uusia järjestelyitä ja suunnitellaan omistusrakenteiden muutoksia. Uudet konsolidointistandardit antavat ohjeistusta ja vastauksia moniin sellaisiin tulkintakysymyksiin, joihin IFRS-standardit eivät aiemmin vastanneet. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että liikkumatila ja tulkintavapaus ovat kaventuneet. Toisaalta määräysvallan käsitettä on laajennettu, jolloin oletuksena on, että uuden IFRS 10:n myötä aiempaa useammat sijoitukset tulevat yhdistellyiksi konsernitiilinpäätökseen tytäryrityksinä.

Määräysvallan arviointi on haasteellisempaa ja edellyttää yhteisön johdolta aiempaa enemmän harkinnan käyttöä. Tehdyt analyysit ja johtopäätökset perusteluineen on tärkeää dokumentoida ja säilyttää, jotta niitä voidaan hyödyntää liitetietojen laadinnassa ja

jos määräysvaltaa on myöhemmin tarve arvioida uudelleen.

Konsolidointistandardien käyttöönoton vaikutukset suomalaisissa listayhtiöissä

Uudet ja uudistetut konsolidointistandardit tuli ottaa käyttöön takautuvasti. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että kaikki siirtymähetkellä olemassa olevat tytäryritykset, osakkuusyritykset ja yhteisjärjestelyt piti käydä läpi ja analysoida sen arvioimiseksi, yhdistelläänkö ne uusien IFRS 10 - ja IFRS 11 -standardien mukaan samalla tavalla kuin aiemmin vai johtavatko uudet periaatteet erilaiseen arvioon määräysvallasta ja siten yhdisteltävän muuttamiseen.

Takautuva soveltaminen tarkoittaa IFRS-raportoinnissa käytännössä sitä, että kaikkien esitettävien kausien tiedot oikaistaan uusien laatomisperiaatteiden mukaisiksi. Aikaisempia tilikausia koskeva kertynyt oikaisu kirjataan vertailuvuoden avaavan taseen voittovaroihin, eli tässä tapauksessa avaavaan taseeseen 1.1.2013. Yritykset, joilla konsolidointistandardien käyttöönotto aiheutti muutoksia, selostivat käyttöönoton vaikutukset ja esittivät tehdyt oikaisut vuoden 2014 ensimmäisessä osavuositarkastuksessa.

KPMG kävi läpi kesällä 2014 kaikkien Nasdaq Helsingissä noteerattujen yritysten (125 kpl) tilinpäätökset vuodelta 2013 ja Q1/2014- osavuositarkastukset saadaksemme käsityksen mitä vaikutuksia uusien konsolidointistandardien käyttöönotolla oli. Laitimme selvitys osoitti, että IFRS 10 - ja IFRS 11 -standardien käyttöönotolla on ollut melko vähäinen vaikutus suomalaisten listayhtiöiden taloudelliseen raportointiin. Vain viisi listayhtiötä oli kertonut, että IFRS 10:n käyttöönotto oli aiheuttanut muutoksia tuloslaskelmaan ja taseeseen. Vastaavasti 13 listayhtiötä oli kertonut IFRS 11:n vaikuttamista muutoksista. Ainakin kaksi listayhtiötä oli ottanut

konsolidointistandardit käyttöön jo vuonna 2013. Muissa listayhtiöissä johto oli tehnyt johtopäätöksen, ettei uusien konsolidointistandardien käyttöönotto aiheuttanut olennaisempaa muutosta taloudelliseen raportointiin. Yritykset, jotka raportoivat konsolidointistandardien tuomista muutoksista, edustivat useaa eri toimialaa, eikä keskittymistä joillekin tietyille toimialoille voitu todeta. Kansainvälisesti oletettiin ennakkoon, että IFRS 10 ja IFRS 11 toisivat eniten muutoksia pankki- ja vakuutusaloilla ja esim. energiatoimialalla toimiville yrityksille.

Vaikka IFRS 10 - ja IFRS 11 -standardien käyttöönoton vaikutukset suomalaisten listayhtiöiden IFRS-tilinpäätöksiin olivat yleisesti ottaen melko vähäisiä, uskomme että uusien standardien laajemmat muutosvaikutukset tullaan näkemään lähivuosina. Tulevassa tilinpäätöksessä kaikkien yritysten tulee huomioida uudet IFRS 12:n liitetietovaatimukset.

Lopuksi

Uusien konsolidointistandardien haasteet liittyvät keskeisten määritelmien tulkittamiseen käytännön tilanteissa, koska määritelmät on kirjoitettu sisällöltään laveasti. Lisäksi perusteellinen analyysi edellyttää usein konsolidointistandardien, niiden soveltamisohjeiden mukaan lukien, tulkittamista rinnakkain. Vaatimus tarkastella järjestelyä uudelleen mikäli tosiseikoissa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia, edellyttää tilinpäätöksen laatijoilta valppautta ja on omiaan lisäämään harkinnan käyttöä erilaisia järjestelyjä analysoitaessa.

Kun yrityksessä on tulossa konserni- ja omistusrakenteiden muutoksia tai yritys harkitsee uusien sijoitusten tekemistä, on tärkeää ottaa IFRS-näkökulma huomioon jo järjestelyjen suunnitteluvaiheessa neuvoteltaessa sopimusehtoja, jotta välttyään myöhemmiltä yllätyksiltä.

Lisätietoja:

Tiina Torniainen, Partner, KHT, CIA

P: 020 760 3681

E: tiina.torniainen@kpmg.fi

Mari Suomela, KHT, IFRS-asiantuntija

P: 020 760 3695

E: mari.suomela@kpmg.fi

Muut laajan tuloksen erät

-laskelma sisältää tärkeää tietoa tilinpäätöksen käyttäjille

Teksti: Mari Suomela ja Riikka-Liisa Pyykönen

FRS-raportoijat ovat vuodesta 2009 lähtien esittäneet tilinpäätöksissään muut laajan tuloksen erät joko osana laajaa tuloslaskelmaa tai erillisenä laskelmana. IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen* -standardin mukaan näillä erillä tarkoitetaan oman pääoman muutoksia lukuun ottamatta liiketoimia omistajien kanssa näiden toimiessa omistajan ominaisuudessa. Erille on tunnusomaista, että ne liittyvät arvostukseen ja koostuvat näin ollen pääosin realisoitumattomista voitoista ja tappioista. Näiden erien kirjaaminen muiden laajan tuloksen

erien kautta omaan pääomaan vähentää tuloslaskelman volatiliiteettia.

Jotkin standardit sisältävät määräyksiä eristä, jotka on kirjattava muihin laajan tuloksen eriin. Osa eristä edellytetään kirjattavaksi myöhemmin tulosvaikutteisesti, jolloin erä esitetään luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna kyseisen muun laajan tuloksen erän yhteydessä. Lisäksi edellytetään kuhunkin muuhun laajan tuloksen erään liittyvien tuloverojen määrän esittämistä laajassa tuloslaskelmassa, muita laajan tuloksen eriä osoittavassa laskelmassa tai liitetiedoissa.

Parantaakseen muiden laajan tuloksen erien vertailukelpoisuutta ja ymmärrettävyyttä IASB on tarkentanut esittämiskaavoja. Vuoden 2013 alusta lähtien ne muut laajan tuloksen erät, joita ei myöhemmin siirretä tulosvaikutteiseksi, on pitänyt esittää erillään eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää luokittelun muutoksesta johtuvina erinä tulosvaikutteisiksi.

Seuraavassa on selostettu yksittäisten muiden laajan tuloksen erien sisältöä.

Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi

Muuntoerot

Muuntoerot on yleisimmin yhteisöillä esiintyvä muiden laajan tuloksen erien erä. Muuntoeroja syntyy, kun konserniin yhdisteltävien yhteisöjen toimintavaluutta eroaa konsernin esittämismuutosta. Tarkasteltavan kauden osuus muuntoeroista esitetään muissa laajan tuloksen erissä ja niiden kertynyt määrä omana eränään omassa pääomassa. Myös yritysjärjestelyjen yhteydessä syntyneisiin liikearvoihin ja käyvän arvon oikaisuihin liittyvät kurssierot sisällytetään muuntoeroihin.

Luopuessaan ulkomaisesta yksiköstä yhteisön on siirrettävä kyseiseen ulkomaiseen yksikköön liittyvät kertyneet muuntoerot luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna omasta pääomasta osaksi tuloslaskelmassa esitettävää luovutusvoittoa tai -tappiota. Oikaisulla on siten vaikutusta myyntihetkellä konsernin esittämään myyntitulokseen oman pääoman pysyessä samana.

Suojauslaskennan kohteena olevat erät

Sovellettaessa IAS 39 *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen* -standardin mukaista suojauslaskentaa rahavirran suojauksessa johdannaissopimuksen arvonmuutoksen tehokas osuus kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Erä kohdistetaan myöhemmin kumoamaan suojauskohteen käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset osin tai kokonaan. Tämän seurauksena suojauskohteen tulosvaikutukset tulevat kohdennetuksi samalle ajanjaksolle suojaavan instrumentin tulosvaikutusten kanssa.

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut voitot tai tappiot tulee siirtää luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna tulosvaikutteiseksi niillä kausilla, joiden aikana suojatut ennakoidut rahavirrat vaikuttavat voittoon tai tappioon, mikäli on suojattu ennakoitua liiketoimea, joka johtaa myöhemmin rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvelan kirjaamiseen.

Mikäli suojauskohteena ovat esimerkiksi vaihtuvakorkoisen lainan korkovirrat, suojaavasta johdannaisesta kirjataan muihin laajan tuloksen eriin tulevien korkovirtojen nykyarvo. Tätä nykyarvoa oikaistaan määrällä, joka johdannaisesta kirjataan tulosvaikutteisena korkokerrytyksenä samalla kaudella, jolloin lainasta kerrytetään korkoa tulosvaikutteisesti. Näin vältetään sisällyttämästä kyseistä erää laajaan tulokseen kahteen kertaan. Tämä luokittelun muutoksesta johtuva oikaisu tulee esittää muissa laajan tuloksen erissä eri rivillä kuin johdannaisen arvonmuutoksesta aiheutuva osuus.

Jos ennakoidun liiketoimen suojaus johtaa myöhemmin rahoitusvaroihin kuulumattoman omaisuuserän tai rahoitusvelkoihin kuulumattoman velan kirjaamiseen tai jos ennakoitu liiketoimi muuttuu kiinteäehtoiseksi sitoumuksiksi, johon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa, yhteisö voi joko:

- siirtää siihen liittyvät muihin laajan tuloksen eriin kirjatut voitot tai tappiot luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna tulosvaikutteiseksi niillä kausilla, joiden aikana kyseinen suojattu erä vaikuttaa voittoon tai tappioon tai
- poistaa siihen liittyvät muihin laajan tuloksen eriin kirjatut voitot tai tappiot ja sisällyttää ne kyseisen erän alkuperäiseen hankintamenuun tai muuhun kirjanpitoarvoon.

Jos ennakoidun liiketoimen ei odoteta enää toteutuvan tai muihin laajan tuloksen eriin kirjatun määrän ei odoteta tulevan osaksi tai kokonaan katetuksi, kyseinen määrä on siirrettävä luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna tulosvaikutteiseksi silloin, kun asia todetaan.

Myös ulkomaisiin yksikköihin tehtyjen nettosisojitusten suojauksista syntyneet voitot ja tappiot sisältyvät muihin laajan tuloksen eriin silloin, kun suojauslaskennan edellytykset ovat täyttyneet. Tällöin suojausinstrumentin arvonmuutoksen tehokas osuus kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Myös nämä erät tulee

kirjata tulosvaikutteisesti luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna, kun yksiköstä luovutaan.

Myytavissä olevien rahoitusvarojen käypien arvojen muutokset

Useilla yhteisöillä on muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja myytävissä oleviksi rahoitusvaroiksi luokiteltuihin rahoitusvaroihin liittyviä käypien arvojen muutoksia, jotka esitetään omassa pääomassa käyvän arvon rahastossa. Tyypillisiä eräiä ovat esimerkiksi osakesijoitukset ja korolliset sijoitukset.

Myös näihin liittyvät arvostuserät tulee kirjata tulosvaikutteisesti luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna, kun kyseinen rahoitusvaroihin kuuluva

omaisuuserä kirjataan pois taseesta. Eriä voidaan joutua käsittelemään tulosvaikutteisesti jo ennen taseesta pois kirjaamista rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvonalentumisen seurauksena. Tällöin edellytetään, että kyseisen erän tarkasteluhetken käypä arvo vähennettynä siitä aikaisemmin tulosvaikutteisesti kirjatulla arvonalentumistappioilla alittaa lyhennyksillä ja jaksotuksilla oikaistun hankintamenon määrän. Kirjaamisen edellytyksenä on lisäksi, että omaisuuserän arvonalentumisesta on olemassa objektiivista näyttöä esimerkiksi siten, että käyvän arvon laskua voidaan pitää merkittävänä tai pitkäaikaisena. Poikkeuksena ovat

myytävissä olevaksi luokiteltuun oman pääoman ehtoiseen instrumenttiin tehdyn sijoituksen tulosvaikutteisesti kirjatut arvonalentumistappiot, sillä näitä ei saa peruuttaa tulosvaikutteisesti.

Yksinkertaisimmillaan tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi myytävissä olevaksi luokiteltuun pörssiosakkeeseen liittyvä alkuperäisen hankintamenon ylittävä käyvän arvon muutos, joka on ennen osakkeesta luopumista kirjattu muiden laajan tuloksen erien kautta omassa pääomassa olevaan käyvän arvon rahastoon, siirretään tulosvaikutteiseksi eräksi luovuttaessa osakkeista. Alla oleva esimerkki havainnollistaa tätä käsittelytapaa.

Myytavissä oleva rahoitusvarat- luokittelun muutoksesta johtuva oikaisu

	Hankintahetki	Tilinpäätös	Luovutus
	1.6.2013	31.12.2013	30.6.2014
Osakkeiden lukumäärä	1 000	1 000	1 000
Hinta / osake / €	10	12	15
Arvo (€)	10 000	12 000	15 000
Arvon nousu		2 000	3 000
Tuloverot		-400	-600
Verojen jälkeen		1 600	2 400
Laaja tuloslaskelma		2013	2014
Myyntivoitto			5 000
Tuloverot			-1 000
Tulosvaikutteisesti kirjattu osuus			4 000
Muut laajan tuloksen erät			
Käyvän arvon muutos		2 000	
Tuloverot		-400	
Luokittelun muutoksesta johtuva oikaisu			-2 000
Tuloverot			400
Muut laajan tuloksen erät verojen jälkeen		1 600	- 1 600
Laaja tulos		1 600	2 400
Myytavissä olevat rahoitusvarat		12 000	0
Käyvän arvon rahasto (kredit)		1 600	0

Erät, joita ei myöhemmin siirretä tulosvaikutteiseksi

Etuuspohjaisen järjestelyn nettovelan (tai omaisuuserän) uudelleen määrittämisestä johtuvat erät

Myös yhteisöillä, joilla on etuuspohjaisiksi järjestelyiksi luokiteltuja järjestelyjä, syntyy muihin laajan tuloksen eriin kirjattavia eriä. Vuoden 2013 alusta lähtien IAS 19 *Työsuhde-etuudet* -standardin mukaan yhteisöjen vakuutusmatemaattisten voittojen ja tappioiden kirjaamiskäsittelyä rajattiin. Kaikkien IFRS-raportoitien edellytetään kirjaavan kyseiset erät niiden syntymishetkellä muiden laajan tuloksen erien kautta suoraan omaan pääomaan. Vakuutusmatemaattisten voittojen ja tappioiden lisäksi muihin laajan tuloksen eriin kirjattava uudelleen määrittämisestä johtuva erä sisältää järjestelyyn kuuluvien varojen tuotot sekä omaisuuserän enimmäismäärän vaikutuksen muutokset, joista molemmista vähennetään nettovelan (tai -omaisuusmäärän) nettokorkoon sisältyvät määrät. Muutokset, samalla kun ne lisäsivät eläkevelvoitteen vaihteluherkkyyttä, paransivat kuitenkin eläkevelvoitteesta annettavien tietojen vertailukelpoisuutta.

IAS 19:ssä ei ole määritelty tarkemmin mihin oman pääoman erään kirjauksen vastakirjaus tulee merkitä. Suurin osa yhteisöistä on päätnyt kirjaamaan kyseisen uudelleen määrittämisestä johtuvan erän kertyneiden voittovarojen oikaisuksi. On myös yhteisöjä, jotka

esittävät kyseisen erän omana sarakkeenaan oman pääoman muutoksia kuvaavassa laskelmassa. Jälkimmäistä esitystapaa noudatettaessa on huomioitava, että tämä arvostuserä tulee myöhemmin siirtää kertyneisiin voittovarioihin siltä osin kuin se liittyy yhteisöön, jossa menetetään määräysvalta.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ja aineettomien hyödykkeiden uudelleenarvostus

IAS 16 *Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet* ja IAS 38 *Aineettomat hyödykkeet* antavat mahdollisuuden arvostaa aineelliset ja aineettomat hyödykkeet poistoilla ja arvonalentumistappioilla vähennetyn hankintamenon sijaan käypään arvoon uudelleenarvostamismallia käyttäen. Uudelleenarvostusmallin soveltaminen on mahdollista silloin kun em. käyttöomaisuushyödykkeiden käypä arvo on luotettavasti määritettävissä. Mallia sovellettaessa näiden hyödykkeiden realisoitumattomat arvomuutokset kirjataan muiden laajan tuloksen erien kautta oman pääoman uudelleenarvostusrahastoon. Uudelleenarvostus voi lisätä näin ollen oman pääoman vaihtelua, mutta vaikuttaa myös tulosvaikutteisesti kirjattavien poistojen määrään.

Uudelleenarvostusrahasto tulee siirtää kertyneisiin voittovarioihin joko silloin

kun omaisuuserästä luovutaan, se poistetaan käytöstä tai vaihtoehtoisesti osissa omaisuuserän vaikutusaikana. Uudelleenarvostusrahastosta voi syntyä tulosvaikutteisia kirjauksia vain mikäli rahaston kirjanpitoarvo muodostuisi omaisuuden käyvän arvon laskun seurauksena negatiiviseksi. Uudelleenarvostusmallin soveltaminen on Suomessa harvinaista.

Lopuksi

Muut laajan tuloksen erät ovat jääneet Suomessa toistaiseksi melko vähälle huomiolle, vaikka ne ovat monilla yrityksillä merkittäviä eriä. Osa eristä voi myös vaikuttaa olennaisesti tulevien vuosien tuloskehitykseen.

Muiden laajan tuloksen erien raportointi nykyisessä muodossaan on saanut osakseen kritiikkiä ja rajanveto varsinaisen tuloslaskelman ja muiden laajan tuloksen erien välillä koetaan jossain määrin hankalaksi. Kirjataanhan esimerkiksi sijoituskiinteistöjen ja biologisten hyödykkeiden käypien arvojen muutokset tulosvaikutteisesti. Lisäksi on peräänkuulutettu selkeämpiä perusteita muiden laajan tuloksen erien erilaiselle käsittelylle alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. IASB:n työohjelmassa on hankkeita, joihin osana kuuluu myös muiden laajan tuloksen erien käsittely, joten on mahdollista, että näiden erien kirjaamis- ja esittämisvaatimuksiin tulee jatkossa muutoksia.

Lisätietoja:

Mari Suomela, KHT, IFRS-asiantuntija

P: 020 760 3695

E: mari.suomela@kpmg.fi

Riikka-Liisa Pyykönen, rahoitusasiantuntija

P: 020 760 3649

E: riikka-liisa.pyykonen@kpmg.fi

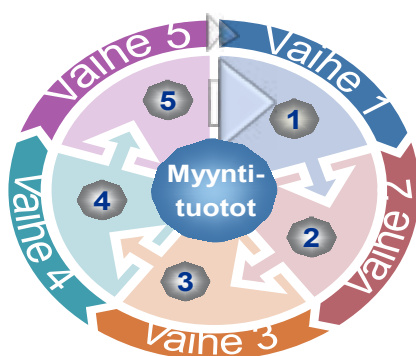
Uusi IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardi vaikuttaa kaikkiin yrityksiin

Teksti: Margit Tuomala ja Johanna Jalkanen-Steiner

Vuoden 2014 toukokuussa pitkäaikainen tuloutusstandardien kehityshanke saatiin päätökseen, kun IASB ja FASB julkaisivat IFRS 15 -standardin, joka voimaantullessaan korvaa nykyiset IFRS:n ja US GAAP:in tuloutussäännökset. Standardi tulee voimaan vuoden 2017 alussa, mutta sitä voidaan soveltaa myös aiemmin edellyttäen, että standardi on hyväksytty EU:ssa. EFRAG on 2014 lokakuussa julkaissut ensimmäisen, alustavasti puoltavan kantansa ja pyytänyt kommentteja kantaansa joulukuun puoleen väliin mennessä. Standardin lopullinen hyväksyntä on ajoitettu vuoden 2015 toiselle vuosineljännekselle.

IFRS 15 -standardissa on itse standarditekstin lisäksi laaja soveltamisohjeistus sekä paljon esimerkkejä. Seuraavassa tarkastellaan ensin standardin tulouttamisen viitekehystä ja sellaisia osa-alueita, joiden soveltamisessa on erityisesti eroja nykyiseen käytäntöön verrattuna. Sen jälkeen perehdytään soveltamisohjeistuksen muutamaa osa-alueeseen. Lopuksi tarkastellaan standardin käyttöönottovaihtoehtoja ja sitä, kuinka käyttöönoton valmistelu tulisi aloittaa.

Viisivaiheinen malli

Uuden standardin viitekehys

Standardin tavoitteena on, että yhteisö esittää asiakassopimuksesta johtuvien myyntituottojen ja rahavirtojen luonteesta, ajoittumisesta ja epävarmuudesta sellaista informaatiota, joka on hyödyllistä tilinpäätöksen käyttäjille. Kirjaamisohjeistus sisältää viisivaiheisen mallin, jossa määritellään, milloin ja mihin määrään myyntituotot kirjataan.

Tuloutus tapahtuu silloin kun (tai sitä mukaa kuin) asiakas saa määräysvallan luvattuun tavarahan tai palveluun. Standardissa määritellään kriteerit, joiden avulla ratkaistaan, siirtyykö määräysvalta ajan kuluessa. Mikäli mikään kriteereistä ei täyty, määräysvalta siirtyy yhtenä ajankohtana.

Uusi standardi sisältää monissa kohdissa uutta, aiempaa tarkempaa ohjeistusta. Se mikä tai mitkä viidestä vaiheesta aiheuttavat kullekin yritykselle eniten haasteita, riippuu toimialasta sekä sovellettavista sopimuksista. Alla olevassa kaaviossa kuvataan viisivaiheisen mallin kohtia, joilla voi olla merkittäviä vaikutuksia tuloutusperiaatteisiin.

1 Yksilöidään asiakassopimus

2 Yksilöidään sopimuksen suoritevelvoitteet

3 Määritetään transaktiohintaa

4 Kohdistetaan transaktiohintaa

5 Tuloutetaan myyntituotot

Vaikutuksia – vaihe 2

Silloin, kun sopimukset sisältävät useita komponentteja, suoritevelvoitteiden yksilöimisen periaatteiden avulla on harkittava, onko aiemmin erillisinä tuloutetut komponentit jatkossa yhdistettävä yhdeksi tuloutettavaksi kokonaisuudeksi tai joudutaanko aiemmin yhtenä kokonaisuutena tuloutetuista sopimuksista yksilöimään erotettavissa olevia tavaroita tai palveluita (erotettavissa olevia suoritevelvoitteita). Erotettavissa olevan tavaran tai palvelun arvioimiseen annetaan alla olevassa kaaviossa kaksi kriteeriä, joiden molempien tulee täytyä.

Ensimmäinen kriteeri täyttyy esimerkiksi silloin, kun kyseistä tavaraa tai palvelua myydään myös erikseen. Toisen kriteerin tarkastelussa seuraavat seikat voivat osoittaa tavaran tai palvelun erillisyyttä sopimuksen kannalta:

- yhteisö ei tarjoa merkittävää palvelua, jolla syntyisi tavara- tai palvelukokonaisuus

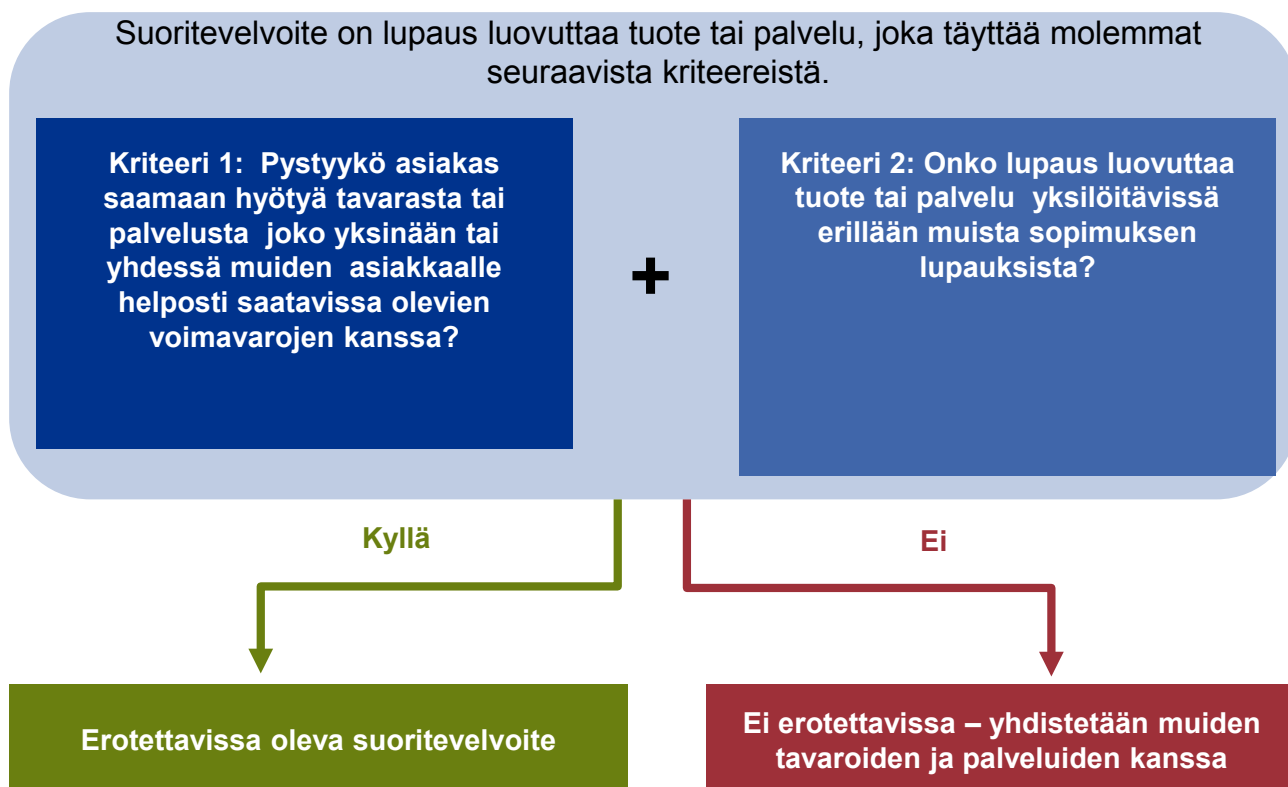
- tavara tai palvelu ei aiheuta merkittävää muutosta toiseen sopimuksessa luvattuun tavarahan eikä tee siitä räätälöityä
- tavara tai palvelu ei ole *erittäin riippuvainen* muista sopimuksessa luvatuista tavaroista tai palveluista eikä ole niihin *voimakkaasti yhteydessä*.

Edellä kuvattujen kriteerien täyttymisen arviointi lienee helppoa esimerkiksi yksinkertaisissa asennuspalveluissa, mutta mitä monimutkaisemmasta palvelusta on kyse, sitä enemmän harkintaa kriteerien täyttymisen arviointi vaatii yrityksen johdolta.

Vaikutuksia – vaihe 3

Jos lopullinen transaktiohintaa voi vaihdella esimerkiksi alennusten, kannustimien, suoritukseen perustuvien bonusten tai rangaistusseuraamusten kautta, transaktiohinnan määrittämistä koskeva ohjeistus voi muuttaa tuloutushetkeä ja tuloutettavaa määrää verrattuna aiempiin periaatteisiin.

Sopimuksen suoritevelvoitteiden yksilöinti

Standardin mukaan transaktiohintaa on se vastikemäärä, johon myyjä odottaa olevansa oikeutettu. Hintaan sisällytetään myös muuttuvat vastikkeet, joiden määrittämisessä käytetään joko

- odotusarvomenetelmää (todennäköisyyksillä painotettujen rahamäärien yhteismäärä) tai
- todennäköisintä rahamäärää (sopimuksen todennäköisin yksittäinen lopputulema).

Menetelmä tulee valita sen mukaan, kumman odotetaan paremmin ennustavan vastikemäärää. Muuttuvien vastikkeiden sisällyttämistä transaktiohintaan on kuitenkin rajoitettu siihen määrään, kuin on erittäin todennäköistä, ettei kertyneiden kirjattujen myyntituottojen määrään jouduta myöhemmin tekemään merkittävää peruutusta. Transaktiohinnan määrittämisessä tulee huomioida myös rahan aika-arvon vaikutus yli vuoden kestävässä sopimuksissa – tämä vaatimus koskee myös ennakkomaksuja, joita nykyisten periaatteiden mukaan ei ole huomioitu. Edellä kuvatut transaktiohintaa koskevat säännökset sisältävät useita kohtia, joissa johdon arvioilla ja harkinnalla on suuri merkitys.

Vaikutuksia – vaihe 5

Myyntituottojen kirjaaminen ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana edellyttää, että pitkäaikaiset sopimukset analysoidaan uusien kriteerien avulla. Vaikka lähtökohtaisesti hankkeiden tuloutusperiaatteet ovat uudessa standardissa samankaltaisia, yksityiskohdissa voi olla eroja. Esimerkiksi nykyisin ajan kuluessa tuloutettuihin sopimuksiin muutoksia voi tulla koko suoritevelvoitteen täyttymisasteen määrittämisen muuttumisen kautta, tai yhtenä ajankohtana tapahtunut tuloutus voi muuttua ajan kuluessa tulouttamiseksi.

Standardin kriteerit määräysvallan siirtymiseen ajan kuluessa ovat seuraavat:

- asiakas samanaikaisesti saa ja kuluttaa suorituksen sitä mukaa kuin yhteisö tuottaa sitä

- yhteisön suoritteesta syntyy omaisuuserä (tai se parantaa omaisuuserää), johon asiakkaalla on määräysvalta, sitä mukaa kuin omaisuuserä syntyy (tai sitä parannetaan)
- yhteisön suoritteesta ei synny omaisuuserää, jolla olisi yhteisölle vaihtoehtoista käyttöä ja yhteisöllä on oikeus saada maksu tarkasteluhetkeen mennessä tuotetusta suoritteesta.

Mikäli mikään edellä kuvatuista kriteereistä ei täyty, määräysvalta siirtyy yhtenä ajankohtana. Määräysvallan siirtymisen arvioinnissa huomioidaan mm. yhteisön olemassa oleva oikeus saada maksu, asiakkaan laillinen omistusoikeus, fyysisen hallinnan siirtyminen, omistukseen liittyvät merkittävät riskit ja edut ja asiakkaalta saatu hyväksyminen.

IFRS 15 -standardiin sisältyvä soveltamisohjeistus

IFRS 15:een sisältyvät tarkemmat tuloutusperiaatteet seuraaviin erityisalueisiin:

- lisenssit
- takaisinostosopimukset
- myynti, johon liittyy palautusoikeus
- takuut
- päämies tai agentti -tilanteet
- asiakkaiden optiot lisätavaroihin tai -palveluihin
- asiakkaiden käyttämättömät oikeudet
- ei-palautettavat etukäteismaksut.

Seuraavassa käydään läpi tarkemmin edellä mainituista kolme ensimmäistä osa-aluetta: lisenssit, takaisinostosopimukset ja myynnit, joihin liittyy palautusoikeus. Näiden kolmen osa-alueen tuloutuskriteerit määritetään uudensisältöisiä kriteereitä soveltaen ja niistä tulee kirjattavaksi myös osin uudensisältöisiä eriä.

Lisenssien tuloutus

IFRS 15:n mukaan lisenssi todentaa asiakkaan oikeudet yhteisön henkiseen omaisuuteen (intellectual property). Esimerkkejä lisensseistä, joihin

"Standardin tavoitteena on, että yhteisö esittää asiakassopimuksesta johtuvien myyntituottojen ja rahavirtojen luonteesta, ajoittumisesta ja epävarmuudesta sellaista informaatiota, joka on hyödyllistä tilinpäätöksen käyttäjille.

Kirjaamisohjeistus sisältää viisivaiheisen mallin, jossa määritellään, milloin ja mihin määrään myyntituotot kirjataan"

"Tuloutus tapahtuu silloin kun (tai sitä mukaa kuin) asiakas saa määräysvallan luvattuun tavaraan tai palveluun"

siis sovelletaan uusia lisenssien tuloutuskriteereitä, ovat ohjelmistot, teknologia, elokuvat, franchising-oikeudet, patentit ja tavaramerkit. Lisenssien tuloutuskriteereitä sovellettaessa tulee ensin tarkastella, onko lisenssi erotettavissa. Mikäli lisenssi ei ole erotettavissa, se tuloutetaan osana tavara- tai palvelukokonaisuutta soveltaen edellä selostettuja IFRS 15 -standardin yleisiä tuloutuskriteereitä. Käytännössä voi olla usein vaikea määrittää, onko lisenssi erotettavissa ja määrittäminen voi edellyttää merkittävässä määrin arvioiden käyttöä. Apuna on hyvä käyttää lisenssien erotettavuudesta standardissa annettuja havainnollistavia esimerkkejä.

Kun lisenssi on erotettavissa muusta tavara- tai palvelukokonaisuudesta, se käsitellään erillisenä suoritevelvoitteena. Standardin soveltamisohjeistus lisenkseistä määrittää, että erilliset lisenssit tuloutetaan joko:

- yhtenä ajankohtana tai
- ajan kuluessa.

Lisenssin luonne ratkaisee sen, tuloutetaanko lisenssi yhtenä ajankohtana vai ajan kuluessa. Ajan kuluessa tuloutettava lisenssi antaa oikeuden päästä myyjän henkiseen omaisuuteen sellaisena kuin se on koko lisenssin kattamana ajankohtana, kun taas yhtenä ajankohtana tuloutettava lisenssi antaa oikeuden käyttää myyjän henkistä omaisuutta sellaisena kuin se on lisenssin myöntämisajankohtana.

Lisenssin voidaan tulkita olevan luonteeltaan sellainen, että se antaa oikeuden päästä henkiseen omaisuuteen ja se tuloutetaan ajan kuluessa, kun seuraavat kriteerit täyttyvät:

- myyjä suorittaa toimenpiteitä, jotka merkittävästi vaikuttavat henkiseen omaisuuteen
- asiakas altistuu välittömästi positiivisille tai negatiivisille vaikutuksille, jotka aiheutuvat myyjän henkistä omaisuutta koskevista toimenpiteistä ja
- nämä toimenpiteet eivät johda tavaran tai palvelun luovuttamiseen asiakkaalle sitä mukaa kuin toimenpiteet toteutuvat.

Määritettäessä sitä voidaanko myyjän kohtuudella odottaa suorittavan toimenpiteitä, joilla on merkittävä vaikutus henkiseen omaisuuteen, joudutaan käymään läpi mm. seuraavan tyyppisiä asioita:

- myyjän tavanomaiset liiketoimintakäytännöt
- julkaistut toimintaperiaatteet
- nimenomaiset ilmoitukset ja
- yhteinen taloudellinen intressi.

Aikaa, maantieteellistä aluetta tai käyttöä koskevia rajoituksia ei oteta huomioon lisenssin luonnetta tarkasteltaessa, kuten ei myöskään myyjän antamaa takuuta siitä, että sillä on pätevä patentti henkiseen omaisuuteen.

Mikäli edellä mainitut kolme kriteeriä täyttyvät, lisenssi tuloutetaan ajan kuluessa. Tuloutus tapahtuu määrittämällä täyttämistaso, joka kuvaa sitä, kuinka myyjä tuottaa suoritevelvoitetta siirtäessään asiakkaalle määräysvaltaa. Standardin sallimia menetelmiä täyttämistasen määrittämiseen ovat tuotokseen ja panokseen perustuvat menetelmät, joista standardissa on annettu yksityiskohtaisempaa ohjeistusta.

Mikäli lisenssi on luonteeltaan sellainen, että se antaa oikeuden käyttää myyjän henkistä omaisuutta sellaisena kuin se on lisenssin myöntämisajankohtana, lisenssi tuloutetaan yhtenä ajankohtana. Tuloutusajankohta määritetään soveltaen standardin yhtenä ajankohtana täytettävien suoritevelvoitteiden kriteereitä. Myyntituottoja ei kuitenkaan voida kirjata ennen kuin asiakas pystyy käyttämään lisenssiä ja hyötymään siitä.

Edellä kuvatuista periaatteista huolimatta henkistä omaisuutta koskevasta lisenssistä saatava myyntiin tai käyttöön perustuva rojaltimaksu kirjataan vasta myöhempänä seuraavista ajankohdista jona:

- myöhemmin tapahtuva myynti tai käyttö toteutuu ja
- rojalteihin liittyvä suoritevelvoite on täytetty (tai osittain täytetty).

Standardin vaikutusten analysointi on tärkeää aloittaa ajoissa, jotta varmistutaan siitä, että IFRS 15 voidaan ottaa käyttöön sen vaatimuksia noudattaen ja yrityksen tarpeisiin soveltuvalla tavalla.

Takaisinostosopimukset

Takaisinostosopimus on sopimus, jossa myyjä myy omaisuuserän ja lupaa ostaa omaisuuserän takaisin tai sillä on optio ostaa omaisuuserä takaisin. Jos takaisinostosopimus täyttää rahoitusinstrumentin määritelmän, se ei kuulu standardin soveltamisalaan. Muussa tapauksessa takaisinostosopimus kuuluu IFRS 15:n soveltamisalaan ja sen käsittely riippuu takaisinostohinnasta ja siitä, minkä tyyppinen instrumentti on kysymyksessä eli onko kysymyksessä termiini, osto-optio vai asiakkaan myyntioptio.

Takaisinostosopimuksia ovat seuraavat:

- termiini, joka on velvollisuus ostaa omaisuuserä takaisin
- osto-optio, joka on yhteisön oikeus ostaa omaisuuserä takaisin ja
- asiakkaan myyntioptio, joka on myyjän velvollisuus ostaa omaisuuserä takaisin, mikäli asiakas sitä pyytää.

Kun kyseessä on *termiini tai osto-optio*, asiakas ei saa määräysvaltaa omaisuuserään, kun myyjä on velvollinen tai oikeutettu ostamaan omaisuuserän takaisin. Perusteena on se, että näissä tilanteissa asiakasta rajoitetaan ohjaamasta omaisuuserän käyttöä ja saamasta olennaista osaa jäljellä olevasta hyödystä. Siten termiiniä tai osto-optiota käytettäessä määräysvallan kriteerit eivät täyty, vaikka omaisuuserä olisikin fyysisesti asiakkaan hallussa.

Tällainen sopimus tulee kirjata seuraavasti:

- vuokrasopimuksena IAS 17 *Vuokrasopimukset*-standardin mukaisesti, mikäli takaisinostohinta on pienempi kuin omaisuuserän alkuperäinen myyntihinta ja

- rahoitusjärjestelynä, mikäli takaisinostohinta on suurempi tai yhtä suuri kuin alkuperäinen myyntihinta.

Rahoitusjärjestelyssä omaisuuserä merkitään edelleen omaisuuseräksi taseeseen ja saatu myyntihinta merkitään rahoitusvelaksi taseeseen. Siinä vaiheessa kun optio raukeaa toteutumattomana, velka ja omaisuuserä kirjataan pois taseesta sekä myynti tuloutetaan.

Asiakkaan myyntioptio velvoittaa myyjän ostamaan omaisuuserän takaisin asiakkaan sitä pyytäessä. Kun asiakkaan myyntioption hinta on alempi kuin omaisuuserän alkuperäinen myyntihinta, sopimuksen syntymisajankohtana myyjän tulee arvioida, onko asiakkaalla merkittävä taloudellinen kannustin tämän oikeuden käyttämiseen. Tässä tarkastelussa tulee ottaa huomioon mm. takaisinostohinnan suhde omaisuuserän odotettavissa olevaan markkina-arvoon takaisinostopäivänä ja aika voimassaolon päättymiseen. Kriteerinä käytettävä määritelmä "merkittävä taloudellinen kannustin" on standardin määrittämä uusi kynnysarvo.

Jos tarkastelussa päädytään siihen, että asiakkaalla on merkittävä taloudellinen kannustin myyntioption käyttämiseen, sopimus käsitellään vuokrasopimuksena. Vastaavasti jos tarkastelussa päädytään siihen, että asiakkaalla ei ole merkittävää taloudellista kannustinta, sopimus käsitellään myyntinä, johon liittyy palautusoikeus (tätä selostetaan tarkemmin seuraavassa kohdassa).

Mikäli takaisinostohinta on yhtä korkea tai korkeampi kuin alkuperäinen myyntihinta sekä myös korkeampi kuin odotettavissa oleva markkina-arvo takaisinostohetkellä, sopimus käsitellään rahoitusjärjestelynä. Tällöin velka ja omaisuuserä voidaan kirjata pois taseesta ja myynti tulouttaa

vasta, kun myyntioptio raukeaa käyttämättömänä.

Mikäli takaisinostohinta on yhtä korkea tai korkeampi kuin alkuperäinen myyntihinta, mutta se on matalampi kuin odotettavissa oleva markkina-arvo takaisinostohetkellä, sopimuksen käsittely riippuu siitä, onko asiakkaalla merkittävä taloudellinen kannustin käyttää oikeus.

Myynti, johon liittyy palautusoikeus

Standardin soveltamisohjeistusta sovelletaan myynteihin, joihin liittyy palautusoikeus. Tästä on kyse, kun asiakkaalla on oikeus:

- maksetun vastikkeen palautukseen kokonaan tai osittain
- hyvitykseen, jonka asiakas voi hyödyntää myyjälle olevia tai tulevia velkoja vastaan tai
- vaihtaa tuote toiseen.

Myyntistä, johon liittyy palautusoikeus, kirjataan sopimuksen tekohetkellä seuraavat erät:

- myyntituotot
- takaisinmaksuvelka ja
- omaisuuserä.

Myyntituotot tulee kirjata sen suuruusina, mihin myyjän odotetaan olevan oikeutettu. Tuotteista, joiden odotetaan palautuvan, ei kirjata myyntituottoja. Myyntituottojen kirjausmäärässä otetaan huomioon muuttuvaa vastiketta ja muuttuvaa vastiketta koskevien arvioiden rajoittamista koskeva ohjeistus.

Takaisinmaksuvelka kirjataan määrään, joka on saadun rahavastikkeen tai myyntisaamisten ja kirjattujen myyntituottojen välinen erotus. Kirjattava omaisuuserä vastaa niiden tuotteiden kirjanpitoarvoja, joiden odotetaan palautuvan vähennettyinä odotetuilla takaisinsaamisesta johtuvilla menoilla ja

mahdollisilla arvovähennyksillä. Lisäksi myytyjä suoritteita vastaavat kulut kirjataan määrään, joka on myytyjen tuotteiden kirjanpitoarvo vähennettynä edellä määritetyllä omaisuuserän arvolla. Vaihto-omaisuutta vähennetään asiakkaalle toimitettujen tuotteiden kirjanpitoarvolla.

Takaisinmaksuvelan ja omaisuuserän kirjatut määrät tulee päivittää jokaisena raportointipäivänä. Jos odotuksissa takaisin maksettavista määristä on tapahtunut muutoksia, niiden tulee heijastua takaisinmaksuvelan ja omaisuuserän kirjanpitoarvoissa. Takaisinmaksuvelan oikaisu kirjataan myyntituottojen oikaisuksi ja omaisuuserän oikaisu kulujen oikaisuksi.

Standardin käyttöönoton vaihtoehdot

IFRS 15 voidaan ottaa käyttöön kolmella eri tavalla, mitä alla esitetty kuva havainnollistaa.

1. Täysin takautuva soveltaminen: tällöin vertailukauden avaava tase oikaistaan, ja sekä vertailukaudelta että raportointikaudelta esitetään IFRS 15:n edellyttämät tiedot.
2. Takautuva soveltaminen apukeinoja käyttäen: lähtökohtana on vaihtoehto 1, mutta käyttöönotossa voidaan soveltaa seuraavia käytännön apukeinoja, joiden avulla vertailukauden tietojen laatiminen voi helpottua. Käytännön apukeinot ovat seuraavat:
 - kokonaan toteutettuja sopimuksia ei tarvitse oikaista silloin, kun ne alkavat ja päättyvät vertailukauden aikana
 - kokonaan toteutetuissa sopimuksissa, joihin sisältyy muuttuva vastike,

voidaan käyttää toteutunutta vastikemäärää (eli muuttuvaa vastiketta ei tarvitse arvioida)

- vertailukaudelta ei tarvitse esittää jäljellä oleville suoritevelvoitteille kohdistettua transaktiohintaa eikä kertoa milloin sen odotetaan tuloutuvan.
- 3. Kertyneen vaikutuksen menetelmä: Kolmas mahdollisuus on takautuva soveltaminen niin, että standardin soveltamisesta aiheutunut kertynyt vaikutus kirjataan raportointikauden alkuun. Tätä vaihtoehtoa sovellettaessa ei siten oikaista vertailukauden lukuja. Tällöin kuitenkin raportointikaudelta edellytetään kerrottavan standardin soveltamisen vaikutus kuhunkin tilinpäätöksen erään verrattuna aiemmin voimassa olleiden standardien ja tulkintojen vaikutukseen. Myös merkittävien muutosten syyt tulee selostaa.

Käyttöönoton vaihtoehdot

	2015	2016	2017	Oman pääoman oikaisu
Täydellinen takautuva – ei käytännön apukeinoja	Nykyiset tuloutus-periaatteet	IFRS 15	IFRS 15	1.1.2016
Osittain takautuva – käytännön apukeinot	Nykyiset tuloutus-periaatteet	Yhdistetyt vaatimukset	IFRS 15	1.1.2016
Kertynyt vaikutus kirjataan soveltamisen aloitusajankohtana	Nykyiset tuloutus-periaatteet	Nykyiset tuloutus-periaatteet	IFRS 15 Nykyiset tuloutus-periaatteet	1.1.2017

.....

Standardilla voi olla merkittävä vaikutus sekä tuottojen tulouttamisen ajankohtaan että määrään.

.....

Täydellinen takautuva soveltaminen voi soveltua parhaiten silloin, kun esitettävien vuosien vertailukelpoisuus on tärkeää esimerkiksi sijoittajaviestinnän takia. Vertailukelpoisuus voi olla tärkeä kriteeri kun IFRS 15:n käyttöönotto muuttaa tuloutusta merkittävästi, kun taas kertyneen vaikutuksen menetelmä voi paremmin sopia yrityksille, joissa tuloutukseen ei tule merkittäviä muutoksia. Käyttöönototavan valintaan vaikuttavat kuitenkin monet seikat, eikä sama vaihtoehto välttämättä sovellu kaikille.

Miten tästä eteenpäin?

Vaikka vuosi 2017 tuntuisi olevan vielä kaukana, standardin vaikutusten kartoittaminen olisi hyvä aloittaa kuitenkin viimeistään vuoden 2014 tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen.

Käyttöönoton valmistelu edellyttää alustavan käsityksen saamista standardista. Ensimmäisessä vaiheessa on hyvä tehdä alustava eroanalyysi, jossa verrataan uuden standardin tuloutusvaatimusten ja tällä hetkellä sovellettavien tuloutusperiaatteiden

eroja sekä käydään läpi uudet liitetietovaatimukset.

Standardilla voi olla merkittävä vaikutus sekä tuottojen tulouttamisen ajankohtaan että määrään. Kun tuloutusperiaatteet muuttuvat, muutoksella on vaikutusta myös perustietojärjestelmiin ja prosesseihin. Lisäksi uudet sisäiset kontrollit tulee määrittää, kun tuloutuksen prosessit muuttuvat.

Seuraavassa kaaviossa on havainnollistettu osa-alueita, jotka on hyvä ottaa huomioon standardin käyttöönottoon valmistauduttaessa:

Standardin käyttöönotossa huomioitavat osa-alueet

Laatimisperiaatteet, liitetiedot, kirjanpito, raportointi ja verotus

Laatimisperiaatteiden osalta tulee kartoittaa ne tuloutuksen osa-alueet, jotka voivat muuttua uuden standardin käyttöönoton myötä. Standardi voi tuoda muutoksia esimerkiksi silloin, jos sopimukset sisältävät useita suoritevelvoitteita, muuttuvia vastikkeita, lisenssejä tai sopimuksen saamisesta aiheutuu lisämenoja. Lisäksi kriteerit, milloin tuotot tuloutetaan ajan kuluessa ja milloin yhtenä ajankohtana, muuttuvat nykyiseen käytäntöön verrattuna. Standardi sisältää myös kattavat liitetietovaatimukset, joista tulee uusia raportointivaatimuksia. Tuloutuksen määrien ja ajankohdan muuttuminen voi vaikuttaa myös veroihin joko tilikauden verojen tai laskennallisten verojen kautta.

Järjestelmät ja prosessit sekä sisäiset kontrollit

Standardi merkitsee uusia raportointivaatimuksia, uusien tietojen keräämistä sekä sellaisten tietojen

rekisteröintiä, joita ei ole aiemmin ollut järjestelmissä. Käyttöönoton valmistelussa tulisi käydä läpi uudet raportointivaatimukset sekä toisaalta myös standardin tuomat vaatimukset tuloutukseen liittyville prosesseille. Muutokset järjestelmiin, prosesseihin sekä standardin soveltamiseen liittyvä harkinta ja arvioiden tekeminen vaikuttavat siihen, että sisäiset kontrollit tulisi käydä läpi ennen standardin soveltamisen aloittamista. Edellä kuvatut uudet tuloutuksen osa-alueet voivat aiheuttaa merkittäviä muutoksia tietojärjestelmiin.

Lopuksi

IASB:n ja FASB:in pitkään kestänyt projekti tuloutusstandardien kehittämiseksi on lopultakin valmistunut, mutta yritysten työ on vasta alkamassa. Kuten edellä kuvasimme, vaikutusten analysointi on tärkeää aloittaa ajoissa, jotta varmistutaan siitä, että IFRS 15 voidaan ottaa käyttöön standardin vaatimuksia noudattaen ja yrityksen tarpeisiin soveltuvalla tavalla.

Standardin soveltaminen käytäntöön ei tule olemaan kaikissa tapauksissa helppoa. Tämän seikan myös IASB ja FASB ovat tunnustaneet, sillä ne julkaisivat heti standardin julkistamisen jälkeen tiedotteen ”yhteisen käyttöönottojärjestelmän” TRG:n* muodostamisesta. Työryhmä tulee raportoidaan IASB:lle ja FASB:lle mahdollisista käyttöönotossa esiin tulevista asioista, mutta se ei kuitenkaan itse anna ohjeistusta.

Lokakuun 2014 kokouksessa työryhmällä oli jo käsiteltävänä useita haasteelliseksi koettuja teemoja, esimerkiksi suoritevelvoitteen erillisyyden osoittaminen sopimuksen kannalta ja lisenssien luonteen määrittäminen. Käyttöönoton edetessä onkin tärkeää jatkuvasti seurata standardin käytännön soveltamiseen liittyvää jatkokehitystä tai lisäohjeistuksia.

*) Transition Resource Group for Revenue Recognition

Lisätietoja:
Margit Tuomala, IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3553
E: margit.tuomala@kpmg.fi

Johanna Jalkanen-Steiner, IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3514
E: johanna.jalkanen-steiner@kpmg.fi

Vuokrasopimusten kirjanpitokäsittely selkiytymässä

Teksti: Jari Halonen

Uuden Vuokrasopimukset -standardin odotetaan valmistuvan vuoden 2015 jälkipuoliskolla

IASB:n ja US GAAP -standardeja laativan FASB:n yhteinen projekti liittyen vuokrasopimuksia koskevan standardin uudistamiseen on edelleen työn alla. IASB:n pyrkimyksenä on korvata nykyinen IAS 17 *Vuokrasopimukset* -standardi ja IFRIC 4 *Miten määritellään, sisältääkö järjestely vuokrasopimuksen* -tulkinta sekä vähentää IFRS- ja US GAAP -sääntelyn välisiä eroja.

Nyt jatkokäsittelyssä oleva standardiluonnos on jo toinen vuokrasopimuksia koskeva luonnos. Ensimmäinen luonnos julkistettiin vuonna 2010 ja kesällä 2012 päätettiin kyseisen luonnoksen hylkäämisestä ja uuden luonnoksen laatimisesta. IASB ja FASB julkistivat vuonna 2013 uuden yhteisen standardiluonnoksen. Viimeisimmän tiedon mukaan IASB:n tarkoituksena on julkistaa lopullinen standardi vuoden 2015 jälkipuoliskolla. Tämä artikkeli perustuu IASB:n lokakuun 2014 loppuun mennessä julkistamaan informaatioon standardin edistymisestä.

Tärkeimmät syyt sääntelyn uudistamiseen

Tärkeimmät perustelut uuden vuokrasopimuksia koskevan standardin tarpeellisuudesta ovat liittyneet kahteen merkittävään heikkouteen nykyisessä IAS 17 -standardissa.

- Nykyistä IAS 17:ää sovellettaessa ns. muilla vuokrasopimuksilla vuokratut hyödykkeet jäävät kirjaamatta vuokralle ottajan taseisiin ja näin ollen jopa huomattava osa vuokralle ottajan liiketoiminnan käytössä olevista voimavaroista jää esittämättä varoina. Vastaavasti muilla vuokrasopimuksilla vuokrattuihin hyödykkeisiin liittyvä velvoite maksaa vuokria ei näy vuokralle ottajan taseessa velkana.
- Lisäksi nykyisen IAS 17:n luokittelukriteerien soveltaminen ei ole ollut kaikilta osin riittävän yhdenmukaista ja IASB:n näkemyksen mukaan tämä on mahdollistanut myös vuokrasopimusten liiallisen strukturoinnin haluttuun lopputulokseen pääsemiseksi.

IASB ja FASB julkistivat vuonna 2013 uuden yhteisen standardiluonnoksen, jonka jatkokäsittely on meneillään. Tällä hetkellä vaikuttaa vahvasti siltä, että täysin yhtenäistä sääntelyä ei tulla saamaan aikaiseksi. IASB ja FASB ovat jo julkistaneet toisistaan poikkeavia alustavia päätöksiä standardin eri osa-alueista. Yksi keskeinen ero on se, että IASB on luopunut standardiluonnokseen sisältyneestä vuokralle ottajille tarkoitetusta ns. kahden mallin lähestymistavasta (tyyppi A ja tyyppi B). IASB:n tarkoituksena on luoda standardi, jossa olisi vuokralle ottajille vain yksi kirjanpidollinen malli, johon liittyisi eräitä helpotuksia.

Merkittävimmät muutosehdotukset

Vuokralle ottajien kannalta merkittävin suunniteltu muutos liittyy siihen, että jaottelusta rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin luovuttaisiin. Tilalle tulisi yksi vuokrasopimusten käsittelyä koskeva kirjanpidollinen ohjeistus, ja kaikki vuokrasopimuksilla

vuokratut erät kirjattaisiin muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta vuokralle ottajan taseeseen omaisuuseriksi ja veloiksi.

Vuokralle antajien vuokrasopimusten kirjanpidolliseen käsittelyyn ei olisi tulossa merkittäviä muutoksia IASB:n alustavien päätösten perusteella.

IASB jatkaa vuoden 2014 loppupuolella vielä muun muassa liitetietovaatimusten, siirtymäsäännösten ja voimaantuloa koskevan ohjeistuksen käsittelyä. Yksi keskeneräinen asia on edelleen myös vuokrasopimuksen määrittelmä, josta IASB ja FASB eivät ole vielä päässeet yksimielisyyteen. Tätä määrittelyä vaikeuttaa lähinnä se, että määritelmän tulisi kattaa myös ne tilanteet, jotka tällä hetkellä kuuluvat IFRIC 4 -tulokannan soveltamisalaan eli miten määritetään sisältääkö järjestely vuokrasopimuksen.

Standardiluonnos vuokralle ottajan kannalta

Muilla vuokrasopimuksilla hankitut hyödykkeet tulisivat merkittäviksi taseisiin

Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat erityisesti sellaisiin yrityksiin, joiden vuokrasopimukset on nykyisen

IAS 17:n mukaan luokiteltu muiksi vuokrasopimuksiksi. Suunniteltujen muutosten toteutuessa tällaiset vuokrasopimukset tulisivat merkittäviksi taseeseen, joten muutosten vaikutus ulottuisi myös eräisiin keskeisiin tunnuslukuihin.

Vaikutukset sellaisiin vuokralle ottajiin, jotka ovat luokitelleet nykyiset vuokrasopimuksensa rahoitusleasingisopimuksiksi, ovat vähäisempiä, koska vuokrakohteena oleva omaisuuserä ja siihen liittyvä velka on jo voimassa olevaa IAS 17:ää sovellettaessa merkitty taseeseen. Rahoitusleasingjärjestelyihin ehdotetut muutokset koskevat lähinnä vuokrasopimukseen liittyvien optioiden ja muuttuvien vuokrien kirjanpitokäsittelyä.

”Oikeus käyttää hyödykettä” -malli

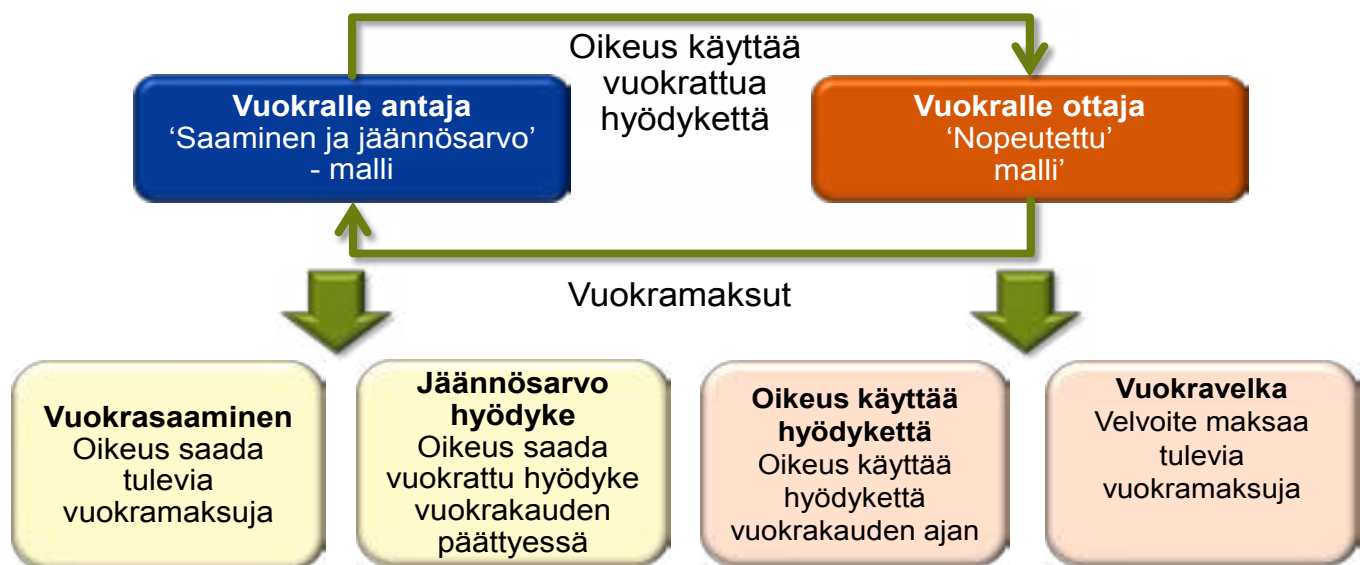
IASB:n tavoitteena on ollut kehittää vuokralle ottajalle ns. ”oikeus käyttää hyödykettä” -malli. Tällöin vuokralle ottajan tulisi merkitä taseeseensa omaisuuseräksi oikeus käyttää hyödykettä ja vastaavasti velaksi velvollisuus maksaa vuokria. Vuokralle ottajien on määritettävä vuokrasopimuksen syntymishetkellä

velaksi velvollisuus maksaa vuokria, jonka määrä on maksettavien vuokrien nykyarvo. Vuokriin sisällytettäisiin myös mahdollisen jatkovuokrakauden tai mahdollisten jatkovuokrakausien vuokrat, jos on kohtuullisen varmaa (”reasonably certain”), että kyseiset jatkovuokrakaudet tullaan käyttämään. Vuokrasopimuksen tekemisestä johtuvat vuokralle ottajan kustannukset sisällytettäisiin taseeseen merkittävän omaisuuserän arvoon.

Mikäli vuokrasopimuksessa on sovittu muuttuvista vuokrista, vuokralle ottajan tulisi sisällyttää muuttuvat vuokrat omaisuuserän (”oikeus käyttää hyödykettä”) kirjanpitoarvoon niissä tilanteissa, joissa muuttuva vuokra perustuu johonkin indeksiin tai noteeraukseen käyttäen indeksin tai noteerauksen arvona sopimuksen tekohetken arvoa. Lisäksi sellaiset muut kuin indeksiin tai noteeraukseen perustuvat muuttuvat vuokrat, jotka ovat tosiasiaa kiinteitä, sisällytetään omaisuuserän (”oikeus käyttää hyödykettä”) kirjanpitoarvoon.

Vuokramaksujen diskonttauksessa käytettävä korko on korko, jonka vuokralle antaja veloittaa vuokralle ottajalta. Mikäli

Nopeutettu malli (vuokralle ottajan näkökulma / vuokralle antajan näkökulmasta tyyppi A)

Vuokralle ottaja arvostaa oikeuden käyttää hyödykettä poistoilla vähennettyyn hankintamenoon. Vuokralle ottaja kirjaa korkokulun.

.....

Kaikki vuokrasopimuksilla vuokratut erät kirjattaisiin muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta vuokralle ottajan taseeseen omaisuuseriksi ja veloiksi.

.....

kyseinen korko ei ole vuokralle ottajan tiedossa, vuokralle ottajan tulisi käyttää omaa lisäluoton korkoaan. Omaisuuserä ("oikeus käyttää hyödykettä") kirjataan velan suuruisena.

Eräitä helpotuksia "oikeus käyttää hyödykettä" -mallin soveltamiseen

Poikkeuksena mallin soveltamisalaan olisivat alle 12 kuukauden pituiset vuokrasopimukset, jotka saataisiin jättää merkitsemättä taseeseen. Tämän helpotuksen käyttäminen olisi luonnollisesti vapaaehtoista, mutta on pidettävä varsin todennäköisenä, että tällainen helpotus tulisi laajasti käyttöön.

Arvoltaan pienempien vuokrattujen hyödykkeiden, esimerkiksi tietokoneet ja toimistokalusteet (ns. small ticket leases), kirjanpito-käsittelyyn on suunniteltu annettavaksi jonkinlainen helpotus. IASB on tehnyt alustavan päätöksen tällaisesta helpotuksesta, mutta helpotuksen tarkka soveltamisala ja sisältö eivät ole vielä tiedossa tämän artikkelin kirjoitushetkellä.

Lisäksi standardissa sallittaisiin vuokrasopimusten käsittely ns. portfolio- eli salkkuperusteisesti. Käytännössä tämä tarkoittaisi ominaispiirteiltään riittävän samanlaisten sopimusten käsittelyä yhdessä salkkuna. Tämän käsittelytavan edellytyksenä on kuitenkin se, että tilinpäätöksen laatijan tulee varmistua siitä, että salkkulähestymistapaa sovellettaessa lopputulos ei olennaisesti poikkeaisi siitä, että kukin sopimus olisi käsitelty kirjanpidossa erillisenä.

Myynti ja takaisinvuokraus

Vuoden 2013 standardiluonnoksessa ehdotettiin, että myynti ja takaisinvuokraus käsiteltäisiin uuden *Vuokrasopimukset*-standardin soveltamisalaan kuuluvana niissä tilanteissa, joissa myyntitransaktio täyttäisi uuden IFRS 15 *Tuotot asiakassopimuksista*-standardin asettamat tuoton kirjaamisen edellytykset. Mikäli IFRS 15:n kirjaamisedellytykset eivät täytyisi, kyseessä olisi IAS 39:n soveltamisalaan kuuluva rahoitustransaktio.

Standardiluonnoksen myöhemmässä käsittelyssä IASB on alustavasti päättänyt, että luonnoksen edellä kuvattu periaate pidetään voimassa. Takaisinvuokraukseen tullaan siten soveltamaan uutta *Vuokrasopimukset*-standardia, eli käytännössä "oikeus käyttää hyödykettä" -mallia. Mikäli myynti- ja takaisinvuokraustilanteessa on sovittu myyjän-vuokralle ottajan myöhemmästä oikeudesta ostaa hyödyke takaisin, tulkinta olisi se, että myyntiä ei ole tapahtunut eli kyseessä olisi rahoitustransaktio. Myyjä-vuokralle ottaja kirjaisi myyntivoiton vain siitä myyntituoton osuudesta, joka liittyisi ostajan-vuokralle antajan takaamaan jäännösarvoon kyseisestä hyödykkeestä. Mahdollinen myyntitappio kirjattaisiin kuitenkin kokonaisuudessaan myynnin yhteydessä. Lisäksi tulisi analysoitavaksi, vastaako myyntihinta hyödykkeen käypää arvoa myynnin tapahtuessa ja toisaalta,

vastaako maksettavaksi sovittu vuokra käypää vuokratasoa vastaavan kaltaisessa vuokrasopimuksessa. Mahdollinen markkinahinnasta poikkeaminen tulisi merkitä myyjän-vuokralle antajan taseeseen seuraavasti:

- niissä tilanteissa, joissa myyntihinta on käypää arvoa korkeampi, ylittävä määrä käsiteltäisiin rahoitusvelkana ja
- mikäli myyntihinta on käypää arvoa alempi, erotus tulisi käsitellä vuokraennakkona ja omaisuuserän ("oikeus käyttää hyödykettä") lisäyksenä.

Alivuokrasuhteet

Standardiluonnoksen mukaan alivuokrasuhteet sisältyvät uuden standardin soveltamisalaan. Vuokralle ottaja, joka on vuokrannut edelleen vuokralle ottamansa hyödykkeen, on samanaikaisesti sekä vuokralle ottaja että vuokralle antaja. Vuokralle ottajana yritys soveltaa vuokralle ottajan kirjanpito-käsittelytapaa ja merkitsee taseeseensa omaisuuserän ("oikeus käyttää hyödykettä") sekä vastaavan veloitteen maksaa vuokria. Vastaavasti vuokralle antajan ominaisuudessa yritys soveltaa vuokralle antajan kirjanpidollista ohjeistusta ja luokittelee alivuokrasopimuksen joko tyyppin A tai tyyppin B vuokrasopimukseksi. Päävuokrasuhteesta ja alivuokrasuhteesta johtuvia eriä ei saa esittää nettona taseessa eikä tuloslaskelmassa.

Standardiluonnos vuokralle antajan kannalta

Vuoden 2013 standardiluonnoksessa esitettiin vuokralle antajien vuokrasopimusten kirjanpidolliseen käsittelyyn kahta erilaista mallia (ns. "saaminen ja jäännösarvo"-malli sekä IAS 17:n tarkoittamien muiden vuokrasopimusten käsittelytapaa vastaava malli). Näiden mallien esittäminen perustui standardiluonnoksen lähestymistapaan kahdesta mallista (tyyppi A ja tyyppi B).

Vuonna 2014 tehtyjen alustavien päätösten mukaan IASB jatkaa tämän lähestymistavan kehittämistä seuraavasti:

- tyyppi A -vuokrasopimusten luokittelu tulee perustumaan nykyisen IAS 17:n luokittelukriteereihin.
- tyyppi B -sopimukset ovat käytännössä nykyisen IAS 17:n tarkoittamia muita vuokrasopimuksia.

Perusteluna tälle IASB on esittänyt sen, että eri sidosryhmiltä saadun palautteen mukaan vuokralle antajien kirjanpidollisen käsittelyn muuttamisesta aiheutuvien kustannuksien katsotaan ylittävän muutoksesta saadut hyödyt. Vuokralle antajien näkökulmasta tämä johtopäätös on helpommin ymmärrettävä, koska nykyiseen IAS 17:ään kohdistunut kritiikki on liittynyt pikemminkin vuokralle ottajien kirjanpidolliseen käsittelyyn kuin vuokralle antajien kirjanpitoon.

Vuokralle antajien vuokrasopimusten nykyiset luokittelukriteerit näyttäisivät siis jäävän edelleen voimaan ja siten vuokralle antajat jatkaisivat vuokrasopimusten luokittelua muihin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingsopimuksiin. IASB on todennut, että edellä kuvattu epäsymmetria vuokralle antajan ja vuokralle ottajan kirjanpidollisessa käsittelyssä ei heikennä vuokrasopimuksista esitettävien tietojen luotettavuutta ja merkityksellisyyttä.

Lopuksi

Uusi *Vuokrasopimukset*-standardi tulee vaikuttamaan suureen joukkoon IFRS:n mukaan raportoivia yrityksiä. Vaikutukset ovat luonteeltaan erilaisia riippuen siitä, onko yritys vuokralle ottaja vai vuokralle antaja. Vaikutukset taloudelliseen asemaan ja mahdollisesti esimerkiksi rahoitusleasingsopimuksiin liittyviin kovenantteihin ovat merkittävimpiä niille yrityksille, joilla on merkittävä määrä nykyisen IAS 17:n mukaisesti muiksi vuokrasopimuksiksi luokiteltuja vuokrasopimuksia, kuten toimitilojen vuokrasopimuksia.

Lisätietoja:

Jari Halonen, IFRS-asiantuntija

P: 020 760 3674

E: jari.halonen@kpmg.fi

Näkemyksiä IFRS 13

Käyvän arvon määrittäminen

-standardin soveltamisesta

Teksti: Riikka-Liisa Pyykönen ja Risto Juntunen

IFRS 13:n voimaantulo vuoden 2013 alussa laajensi käypien arvojen esittämisvaatimuksia ja täsmensi erityisesti rahoituslaitosten johdannaisinstrumentteja koskevia arvostuskäytäntöjä.

Keskeiset muutokset

IFRS 13 -standardi ei juuri muuttanut rahoitusinstrumenteista esitettäviä tietoja koskevia vaatimuksia. Tämä johtui siitä, että IFRS 7 *Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot* -standardi edellytti jo aiemmin pitkälti vastaavansisältöisten tietojen esittämistä; lisäksi rahoitusinstrumenttien arvostusperiaatteet oli aiemmin määritetty IAS 39 -standardissa. Jo ennen IFRS 13:n käyttöönottoa käypään arvoon arvostettavien rahoitusinstrumenttien käyvät arvot oli IFRS 7:n mukaan esitettävä tasojen 1, 2 tai 3 mukaan (käypien arvojen hierarkia) riippuen siitä,

onko käypä arvo saatavissa suoraan markkinoilta, edellyttääkö käyvän arvon määrittäminen arvostusmallien käyttöä tai perustuuko käyvän arvon määrittäminen olennaisilta osin johdon arvioihin.

IFRS 13 -standardin mukaan käypien arvojen esittämistä edellä kuvatun hierarkian mukaisesti edellytetään kaikista niistä eristä, jotka jonkin standardin mukaan:

- on arvostettava käypään arvoon tai
- joista on esitettävä käypä arvo tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Yhteisön on annettava tiedot erikseen niistä eristä, jotka jatkuvasti arvostetaan käypään arvoon taseessa tai joista esitetään käypä arvo liitetiedoissa (esim. rahoitusinstrumentit) ja toisaalta niistä eristä, joiden käypä arvo on esitettävä kertaluonteisesti (esim. myytävänä olevaksi luokitellut erät, IFRS 5). Lisäksi IFRS 13 täsmentää johdannaissopimusten käypien arvojen määrittämistä koskevaa ohjeistusta.

Tässä artikkelissa on kuvattu IFRS 13:n aiheuttamia muutoksia pääosin rahoituslaitosten näkökulmasta.

Käypiä arvoja koskevien tietojen esittäminen tilinpäätöksessä

Lainojen ja muiden saamisten käyvät arvot

Rahoitusinstrumentteja koskevat liitetietovaatimukset laajenivat IFRS 13:n voimaantulon myötä siten, että käypien arvojen hierarkia on esitettävä myös esim. jaksotettuun hankintameno- arvoistettavista lainoista, vaikka näitä ei arvosteta taseessa käypään arvoon (käypä arvo esitettävä tilinpäätöksen liitetiedoissa). Lisäksi tasolle 3 luokiteltuja eriä koskevat liitetietovaatimukset laajenivat.

Uusien vaatimusten merkittävimmät vaikutukset kohdistuivat rahoituslaitoksiin niiden lainasalkuista johtuen.

Tilinpäätösvalvojat ovat kiinnittäneet huomiota rahoituslaitosten esittämiin lainojen käypiä arvoja ja käypien arvojen määrittämisperiaatteita koskeviin tietoihin ja todenneet, että nämä tiedot eivät ole olleet kaikilta osin riittävän yksityiskohtaisella tasolla. Rahoituslaitosten on kiinnitettävä huomiota siihen, että ne antavat riittävästi tietoja siitä:

- miten käyvät arvot on määritetty
- millaisia arvostusmenetelmiä ja oletuksia niiden määrittämisessä on käytetty sekä

- mistä arvostusta varten tarvittavat parametrit on saatu.

Tämän informaation avulla tilinpäätöksen käyttäjät voivat arvioida annettujen tietojen taustalla olevia oletuksia ja niihin sisältyviä riskejä.

Mikäli kyseessä on hyvin erityyppisiä lainoja sisältävä salkku, rahoituslaitoksen tulisi varmistaa, että arvostusta varten sillä on olemassa asianmukaiset prosessit ja sisäiset kontrollit sen varmistamiseksi, että erityyppisten lainojen erityispiirteet ja esim. asiakastyypit otetaan riittävästi huomioon ja siten varmistetaan lainojen yhdenmukaiset arvostusperiaatteet. Esimerkiksi Suomessa markkina- lähtöisten parametrien saanti lainojen arvostusta varten on usein hankalaa, joten arvostamisessa voidaan joutua tekemään harkintaan perustuvia päätöksiä sekä käyttämään arvioita. Tällöin on noudatettava erityistä huolellisuutta. Vastaisia rahavirtoja sekä diskonttauskorkoja koskevien arvioiden on oltava johdonmukaisia ja niitä tehtäessä on vältettävä saman tekijän huomioon ottaminen kahteen kertaan, esimerkkinä luottotappioriskin vaikutusten sisällyttäminen sekä rahavirtoihin että diskonttauskorkoon.

Lainan käyvän arvon määrittäminen - esimerkki

Kassavirrat

Sopimukseen perustuvat
bruttokassavirrat
(ennen odotettuja
luottotappioita)

Sopimukseen perustuvat
nettokassavirrat
(odotettujen
luottotappioiden jälkeen)

tai

**Diskontto-
korko**

Huomioiden odotetut ja
odottamattomat
luottotappiot

Huomioiden
odottamattomat
luottotappiot

Käypien arvojen hierarkiaan perustuvat lainojen ja muiden saamisten luokittelukäytännöt vaihtelevat rahoituslaitosten välillä. KPMG selvitti vuoden 2013 IFRS-tilinpäätösten* perusteella pankkien lainoista ja muista saamisista esittämiä tietoja. Selvitykseen sisällyneistä kymmenestä kansainvälisestä pankista useimmat luokittelivat pääosan asiakkaille myönnettyistä lainoista ja muista saamisista käyvän arvon hierarkian tasolle 3. Vain pieni osa oli luokiteltu tasolle 2. Pankit eivät kuitenkaan yleensä kertoneet niitä kriteerejä, joiden perusteella ne olivat arvioineet muiden kuin havainnoitavissa olevien syöttötietojen merkittävyyttä. Lainat ja muut saamiset pankeilta -erän luokitteluun liittyvä hajonta oli suurempaa kuin asiakkaille myönnettyjen lainojen ja muiden saamisten luokittelussa, ja yksi pankki luokitteli osan näistä lainoista jopa tasolle 1. Selvityksen perusteella voidaan todeta, että rahoituslaitosten on edelleen kiinnitettävä huomiota lainojen luokitteluun ja luokittelun taustalla olevien perusteiden esittämiseen liitetiedoissa.

Sijoituskiinteistöjen käyvät arvot

IFRS 13 -standardin voimaantulon myötä myös sijoituskiinteistöjä koskevat raportointivaatimukset laajenivat, riippumatta siitä, soveltaako yhteisö kiinteistöjen arvostamiseen IAS 40 *Sijoituskiinteistöt* -standardin mukaista käyvän arvon mallia vai hankintamenomallia. IFRS 13:n mukaan liitetiedoissa on esitettävä:

- sijoituskiinteistöjen käyvät arvot edellä kuvatun hierarkian mukaisesti sekä
- arvostusperusteet.

Kiinteistöjen käypien arvojen voidaan yleensä katsoa kuuluvan käyvän arvon hierarkian tasolle 3, koska näiden käypien arvojen määrittämiseen liittyy paljon sellaisia tekijöitä, jotka kyseisten yhteisöjen johto joutuu arvioimaan.

Käyvän arvon määrittäminen

OTC-johdannaisiin sisältyvän luottoriskikomponentin käsittely

IFRS 13:n voimaantulon myötä on kiinnitetty huomiota myös luottoriskikomponentin käsittelyyn OTC-johdannaisten (muiden kuin pörssinoteerattujen johdannaisten) käypien arvojen määrittämisessä.

Kansainvälisen rahoituskriisin ja kasvaneiden viitekorkojen välisten erojen myötä yhden korkokäyrän käyttäminen kullekin valuutalle korkojohdannaisten arvostuksessa ei ole enää ollut markkinakäytäntönä. Sen sijaan kullekin korkoperustalle (esim. Euribor 3 kk, 6 kk tai 12 kk) tulisi käyttää eri korkokäyriä. Lisäksi vakuudellisten johdannaissopimusten arvostamisessa (esim. kun vastapuolen kanssa on tehty Credit Support Annex eli CSA-sopimus) käytettävä korkokäyrä on yleensä eri käyrä (ns. Overnight Interest Swap -käyrä) kuin vastaavan vakuudettoman sopimuksen arvostamiseen sovellettava käyrä (ns. Libor-käyrä).

Käyvän arvon määrittäminen edellyttää myös vastapuolikohtaisen luottoriskin huomioon ottamista. Luottoriski on riski siitä, että jompikumpi sopimusosapuoli ajautuu maksukyvyttömäksi ennen sopimuksen päättymistä eikä näin ollen kykene suoriutumaan velvoitteistaan. Koska koronvaihtosopimuksesta voi sen juoksuaikana syntyä - korkomuutoksista johtuen - joko saaminen tai velka, molempien sopimusosapuolten luottoriskin tulisi heijastua koronvaihtosopimuksen arvostukseen. IFRS 13:n voimaantulon myötä sopimusvastapuolen luottoriski on käsitelty aiempaa huomattavasti kattavammin OTC-johdannaisten arvostuksessa.

Käytännössä luottoriskikorjaus otetaan laskelmissa huomioon joko:

- ns. CVA-oikaisu (credit valuation adjustment – vastapuolen luottoriskin oikaisu) tai
- ns. DVA-oikaisu (debt valuation adjustment – oman luottoriskin oikaisu).

Johdannaisten käyvät arvot määritetään usein käyttäen suoraan tiettyjä interbank-markkinoilta saatavia korkokäyriä, jotka riippuvat johdannaisten valuutasta, korkoperustasta sekä mahdollisesta vakuudesta. Näin ollen asiakaskohtaista luottoriskiä ei yleensä huomioida transaktiokohtaisesti, vaan luottoriskioikaisu tehdään portfoliotasolla. CVA-oikaisu samoin kuin DVA-oikaisu voidaan määritellä vastapuoliriskin hinnaksi. Luottoriskioikaisu tulisi määrittää symmetrisesti, eli saamisesta kirjattavan CVA-oikaisu tulisi olla yhtä suuri kuin vastaavasta velasta kirjattavan DVA-oikaisu, mikäli tarkasteltavan yhteisön oma luottoriski on yhtä suuri kuin vastapuolen luottoriski, ja tarkastelun kohteena on molempien osapuolten kannalta samanlainen instrumentti. Laskennassa tulisi lisäksi huomioida erilaiset vakuusjärjestelyt, esim. nettoutussopimukset. Mitä kattavammat vakuudet ovat, sitä pienempi CVA/DVA-oikaisu tulisi olla.

IFRS 13 -standardissa ei suoraan määritetä sitä, mitä tietoja edellä kuvatuista CVA- ja DVA-oikaisuista tulisi esittää. Näin ollen esitettävien tietojen laajuutta koskeva päätös, esimerkkinä muut kuin havainnoitavissa olevat arvostusparametrit, edellyttää johdon arvioita.

KPMG selvitti vuoden 2013 IFRS-tilinpäätösten* perusteella kymmenen pankin CVA- ja DVA-oikaisuista esittämiä tietoja. Selvityksen mukaan suurin osa kyseisistä pankeista oli esittänyt laskentamenetelmän kuvauksen lisäksi

* tilikausi päättynyt 31.12.2013

määrällisiä tietoja CVA- ja DVA-oikaisuista vuoden 2013 tilinpäätöksissään. Luottoriskioikaisu oli pääosin määritetty vastapuolikohtaisesti ja ne perustuivat arvioihin seuraavista tekijöistä:

- Vastuu maksukyvyttömyyshetkellä (Exposure At Default - EAD)
- Maksukyvyttömyyden todennäköisyys (Probability of Default - PD)
- Tappio-osuus (Loss Given Default - LGD).

Selvityksen mukaan luottoriskin määrittä- miskäytännöt vaihtelivat. Monet pankit käyttivät erilaisia simulaatiotekniikoita oikaisujen laskentaan (esim. Monte Carlo -simulaatiot). Useat pankit ottivat simuloinneissaan asianmukaisesti huomioon mahdolliset nettoutussopimukset ja muut vakuusjärjestelyt. Osa pankeista oletti riskiposition nolaksi, mikäli vastapuolen kanssa oli olemassa vakuusjärjestely. On kuitenkin otettava huomioon, että johdannaisposition arvo voi muuttua huomattavasti viimeisimmän vakuuden siirron ja maksukyvyttömyyshetken välillä, ja siten tappio-osuus voi kasvaa. Lisäksi osa pankeista oletti EAD-tekijän staattiseksi. EAD-tekijän määrittelyssä tulisi kuitenkin ottaa huomioon johdannaisposition mahdollinen markkina-arvon muutos tarkasteluhetken ja maksukyvyttömyyshetken välillä. Selvitykseen sisältyneet pankit pyrkivät saamaan oikaisujen laskennassa käytettävät PD- ja LGD-parametrit markkinoilta, mutta mikäli näitä ei ollut saatavilla, ne käyttivät historiallisia tietoja tai sisäisesti määritettyjä luottoriskiluokituksia ja niihin liittyviä maksukyvyttömyyden todennäköisyyksiä. Lisäksi pankit eivät aina laskeneet CVA- ja DVA-oikaisuja kaikille johdannaispositioille, vaan jättivät esim. keskusvastapuolten kautta selvittävät johdannaiset oikaisujen määrittämisen ulkopuolelle.

Euroopan keskuspankin vuonna 2014 tekemässä AQR-läpikäynnissä (Asset Quality Review) arvioitiin 133:n EU:n yhteiseen pankkivalvontaan jatkossa kuuluvan pankin CVA-menetelmien asianmukaisuutta. Läpikäynnin perusteella arvioitiin, että pankkien CVA-oikaisuja tulisi kasvattaa keskimäärin 27 %:lla. Keskeiset CVA-oikaisujen määrittämisessä havaitut puutteet olivat pitkälti samoja kuin edellä mainitussa KPMG:n selvityksessä todetut puutteet (puutteet PD- ja LGD-parametrien määrittämisessä, yksinkertaistetut oletukset johdannaisposition EAD-tekijän mallinnuksessa ja se, että tietyille vastapuolille ei laskettu CVA-oikaisua).

Funding Valuation Adjustment -oikaisu (FVA)

Viime aikoina arvostuskäytäntöjä koskeva keskustelu on painottunut ns. Funding Valuation Adjustment -oikaisuun (FVA). Tällä tarkoitetaan rahoituskustannuksen käsittelyä johdannaisten arvostuksessa.

Seuraava esimerkki havainnollistaa johdannaisiin liittyvää rahoituskustannusta.

Pankki A on tehnyt johdannaissopimuksen yrityksen B kanssa ja samalla kattanut tästä sopimuksesta johtuvan riskin tekemällä vastakkaisen (mutta vakuudellisen) sopimuksen toisen pankin C kanssa. Mikäli yrityksen B kanssa solmitun johdannaisten arvo nousee positiiviseksi pankin A näkökulmasta, yritys B ei toimita vakuutta pankille, mutta pankki A joutuu yleensä toimittamaan vakuuden pankille C. Pankki C maksaa pankille A vakuustalletuksesta yliyön korkoa, mutta pankki A joutuu rahoittamaan vakuustalletuksen korolla, jota se joutuu maksamaan rahoituksestaan. Tämän todellisen rahoituskustannuksen ja yliyön koron välinen ero on todellinen kustannus pankille A ja se tulisi ottaa huomioon yrityksen B kanssa tehdyn johdannaissopimuksen hinnoittelussa ja käyvän arvon määrittämisessä.

FVA-oikaisun määrittämiseen liittyy paljon teknisiä ja kirjanpidollisia haasteita. Näistä voidaan mainita esimerkiksi se, miten rahoituskustannus tulisi määrittää ja mitä rahoituskustannusta kunkin markkinaosapuolen tulisi käyttää.

Lopuksi

Yhteenvedona voidaan todeta, että nykyisin rahoituslaitokset ottavat CVA- ja DVA-oikaisu huomioon johdannaisten arvostamisessa melko kattavasti ja niitä koskevat laskentamenetelmät ovat alkaneet vakiintua.

Koska nykyisiin IFRS-standardeihin ei sisälly tällä hetkellä yksityiskohtaista FVA-oikaisun määrittämiseen liittyvää ohjeistusta ja ottaen huomioon että IFRS 13:a on sovellettu vasta 1.1.2013 lähtien, soveltuviksi katsotuista FVA-laskentamenetelmistä ei ole vielä muodostunut selkeää markkinakäytäntöä. Siten pankit ottavat FVA-oikaisun toistaiseksi huomioon arvostuksissaan hyvin eri tavoin, jos lainkaan. Kansainvälisesti pankit ovat kuitenkin enenevässä määrin ottamassa rahoituskustannuksensa huomioon vakuudettomien johdannaisten arvostuksessa, joten laskentamenetelmät ja FVA-oikaisun käsittelytavat tilinpäätöksissä vakiintunevat lähivuosina.

Lisätietoja:

Riikka-Liisa Pyykönen, rahoitusasiantuntija

P: 020 760 3649

E: riikka-liisa.pyykonen@kpmg.fi

Risto Juntunen, rahoitusasiantuntija

P: 020 760 3432

E: risto.juntunen@kpmg.fi

Uusi IFRS 9

Rahoitusinstrumentit - standardi

Teksti: Peter Sundvik

ASB:n merkittävä ja pitkäaikainen hanke korvata IAS 39 *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen* -standardi on vihdoin, noin kuuden vuoden työn jälkeen, saatu päätökseen. Uusi IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* -standardi julkaistiin kesällä 2014 ja sitä on sovellettava viimeistään 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla, aikaisempi soveltaminen on mahdollista. EU:ssa toimiville yhteisöille käyttöönoton edellytyksenä on EU-hyväksyntä, jonka aikataulu on vielä avoin.

Seuraavaksi esitellään uuden standardin pääkohdat, minkä lisäksi havainnollistetaan muutoksia nykyiseen käytäntöön verrattuna. Artikkelissa käytetyt IFRS 9:ää koskevat suomenkieliset termit ovat vielä epävirallisia, sillä IFRS 9:n virallista käännöstä (EU) ei ole julkistettu.

Luokittelu ja arvostaminen

Rahoitusvarat

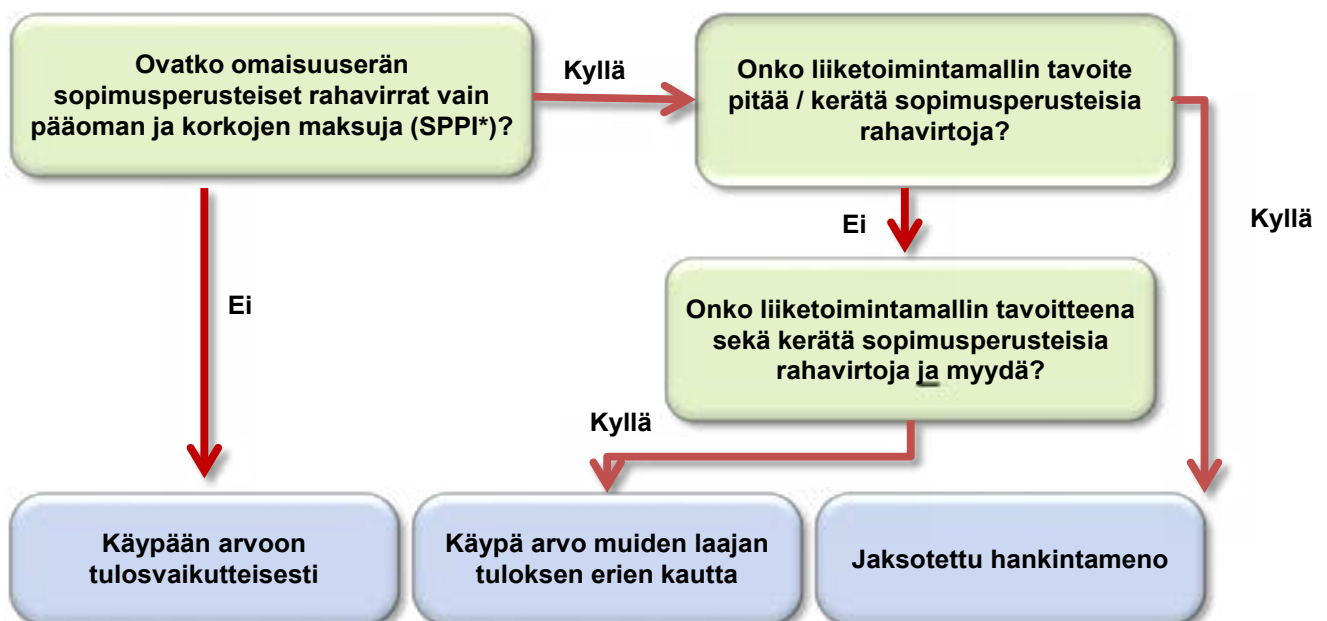
Nykyiset IAS 39:n neljä luokitteluryhmää poistuvat.

IFRS 9:n mukaan jatkossa on kolme luokitteluryhmää (arvostusryhmä):

- jaksotettu hankintameno
- käypä arvo muiden laajan tuloksen erien kautta ja
- käypä arvo tulosvaikutteisesti.

Merkittävä muutos lähestymistavassa on, että luokittelu perustuu jatkossa yhteisön itsensä määrittelemiin liiketoimintamalleihin ja sijoitusten sopimusperusteisiin rahavirtoihin. Alla oleva kuva havainnollistaa liiketoimintamalliin pohjautuvaa luokittelua:

Rahoitusvaroihin sisältyvien velkainstrumenttien luokittelu

*SPPI = solely payments of principal and interest

Luokittelu tehdään seuraavasti:

1. Rahoitusvaroihin kuuluva erä luokitellaan jaksotettuun hankintameno arvoistettavaksi, jos yhteisön liiketoimintamallin mukaista on pitää omaisuuserä eräpäivään asti ja omaisuuserän rahavirrat muodostuvat pelkästään koroista ja pääoman takaisinmaksuista.
2. Rahoitusvaroihin kuuluva erä luokitellaan käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta arvoistettavaksi, jos liiketoimintamallina on sekä pitää omaisuuseriä eräpäivään asti, että myydä niitä. Tällöin mahdolliset voitot ja tappiot siirretään tulosvaikutteisiksi. Lisävaatimuksena tämänkin luokan osalta on, että omaisuuserän rahavirrat muodostuvat pelkästään koroista ja pääoman takaisinmaksuista.
3. Kaikki muut rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon ja käypien arvojen muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti.

IAS 39:n mukainen myytävissä olevat rahoitusvarat tyyppinen luokka säilyy siis IFRS 9:ssä, mutta sen käyttö on rajattu ainoastaan velkakirjoihin, joiden rahavirrat ovat pelkästään koronmaksuja ja pääoman maksuja.

Liiketoimintamallista riippumatta yrityksille jää vaihtoehdoksi luokitella sijoitus käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi, mikäli tämä vähentää kirjapidollista epäsymmetriaa.

Osakeinstrumentit luokitellaan pääsääntöisesti käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin eriin. Yrityksillä on kuitenkin myös mahdollisuus kirjata arvonmuutokset muiden laajan tuloksen erien kautta omaan pääomaan. Tällöin arvonmuutokset myös jäävät sinne, eikä myöhempi huomattava arvon alentuminen tai realisointi johda tulosvaikutteiseen kirjaukseen. Ainoastaan saatavat osingot kirjataan tulosvaikutteisesti.

Kytkeytyjen johdannaisten käsittely muuttuu IFRS 9:n myötä. Kytkeytyjä johdannaisia ei enää saa erottaa pääsopimuksesta ja arvostaa erikseen, jos pääsopimus kuuluu rahoitusvaroihin.

Rahoitusvelat

Merkittävin muutos voimassa olevaan IAS 39:ään verrattuna on se, että mikäli rahoitusvelkoja on käyvän arvon vaihtoehdon perusteella kirjattu käypään arvoon tulosvaikutteisesti, omasta luottoriskistä aiheutuva käyvän arvon muutos on jatkossa kirjattava muihin laajan tuloksen eriin. Näin ollen jatkossa

yhteisön oman luottoriskin muutoksista ei enää synny tulosvaikutteisia kirjauksia.

Rahoitusvelkoihin sisältyvien kytkeytyjen johdannaisten erottaminen on jatkossakin mahdollista samojen kriteerien perusteella kuin IAS 39:ssä.

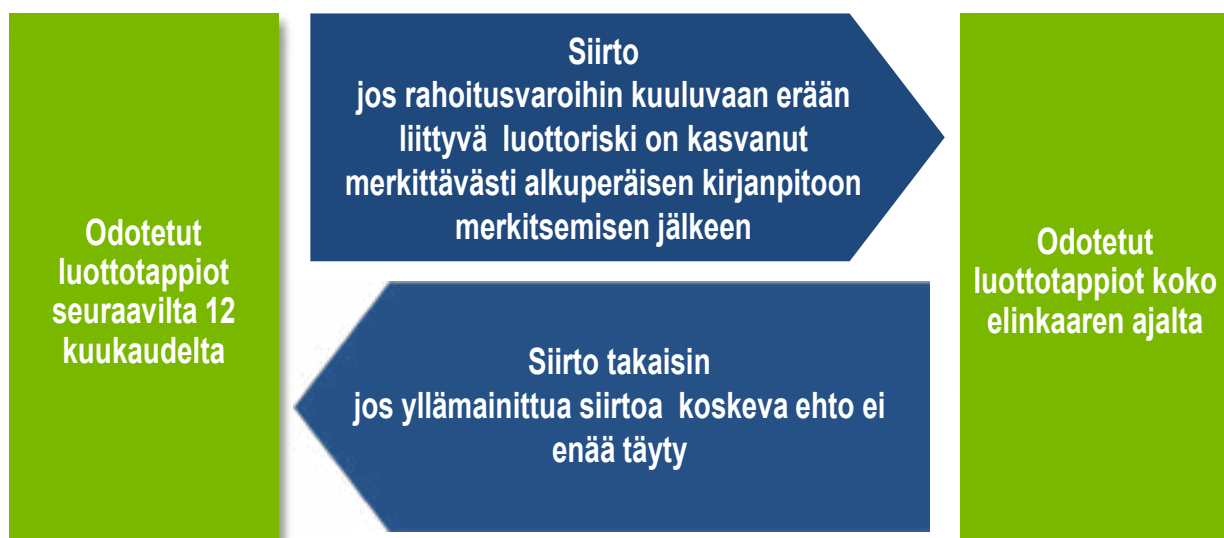
Luottotappiot - Arvon alentumiset

IFRS 9:ssä on täysin uusi lähestymistapa arvon alentumistappioiden kirjaamiseen. IAS 39 on saanut kritiikkiä siitä, että luotto- tai arvon alentumistappioita kirjataan nykyisten säännösten vallitessa liian vähän ja myös liian myöhään. IASB on vastannut saamaansa kritiikkiin. IAS 39:ssä noudatetusta ns. toteutuneiden luottotappioiden mallista siirrytään ns. odotettujen luottotappioiden käsittelytapaan.

Merkittävin muutos on, että jo luoton myöntämisen yhteydessä tulee kirjata odotettu luottotappio. Nykyinen standardi kieltää odotetun luottotappiovarauksen tai arvon alentumisen kirjaamisen luoton myöntämisen yhteydessä. Siten luoton saajalle on pitänyt tapahtua luoton myöntämisen jälkeen jokin tappion synnyttävä tapahtuma ennen kuin arvon alentuminen on voitu kirjata.

Uutta lähestymistapaa voidaan havainnollistaa alla olevalla kaaviolla:

Kahden arvostamisperusteen malli (dual measurement approach)

Kirjattavan odotetun luottotappion suuruus riippuu kyseisen luoton luottoriskin muutoksesta. Jos luottoriski ei ole luoton myöntämisen jälkeen merkittävästi kasvanut, arvonalentumistappio kirjataan perustuen 12 kuukauden odotettuun tappioon. Jos vastaavasti luottoriski on luoton myöntämisen jälkeen kasvanut merkittävästi, eikä se ole alhainen, arvonalentumistappio kirjataan perustuen luoton elinkaaren aikana odotettuun tappioon. Siten kaikille luotoille tulee kohdistaa odotettu luottotappio, myös sellaiselle luotolle, joka on juuri myönnetty vakavaraiselle yritykselle.

Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yhteisöjen on arvioitava todennäköisyyksiä, että luotonottajalle tulee maksuvaikeuksia, joko tilipäätöspäivän jälkeen seuraavien 12 kuukauden aikana tai koko luoton juoksuaikana. Lähtökohtaisesti luottotappion todennäköisyys ja vastaavasti odotettu luottotappio kasvaa huomattavasti tarkasteltaessa luottoriskiä luoton koko elinkaaren perustuen.

Uudella lähestymistavalla on yhteneväisyyksiä pankkeja koskevien Basel-sääntöjen kanssa. Tästä huolimatta Basel-säännöt eivät sellaisenaan suoraan sovellu IFRS 9:n mukaiseen odotetun luottotappion kirjaamiseen. Eroja on mm. luottotappion todennäköisyyksien määrittämisessä, kirjaamisajankohdassa, diskonttokoron käytössä sekä vakuuksien arvon määrittämisessä.

Merkittävä muutos verrattuna nykyisiin sääntöihin on myös se, että arvonalentumiskäsittely koskee myös myönnettyjä taseen ulkopuolisia sitovia luottolupauksia, nostamattomia limiittejä ja takauksia sekä em. velkakirjasijoituksia, jotka on luokiteltu käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattaviksi eriksi.

Uuden standardin vaikutukset voivat olla huomattavia. IASB onkin arvioinut, että siirtymä kasvattaa pankkien luottotappiovarauksia 25-250%:lla. Yrityskohtaiset vaikutukset riippuvat kuitenkin saamisten laadusta ja tyypistä.

Tämän IFRS 9:n osa-alueen säännösten käyttöönotto tulee olemaan erittäin haasteellista etenkin pankeille. Tällä hetkellä harvat keräävät kaikkia jatkossa tarvittavia tietoja, ja on mahdollista, että nykyiset järjestelmät eivät kaikilta osin edes mahdollista tarvittavan tiedon keräämistä.

Suojauslaskenta

IFRS 9 -standardi tuo merkittäviä helpotuksia suojauslaskennan soveltamiseen. Lähtökohtana on yhdistää yritysten riskienhallinta ja taloudellinen raportointi sekä siten parantaa raportoinnin laatua ja informaatioarvoa.

IAS 39:n suojauslaskentasäännökset ovat muihin IFRS-säännöksiin verrattuna erittäin sääntöpohjaisia. Tämä on osittain johtanut siihen, että suojauslaskentaa ei ole sovellettu kaikkiin sellaisiin suojaussuhteisiin, jotka ovat olleet taloudellisesti perusteltuja ja yrityksen riskienhallintaperiaatteiden mukaisia. Tämä on vuorostaan johtanut siihen, että yritysten raportoidut tulokset eivät välttämättä ole antaneet oikeaa kuvaa yritysten riskienhallinnasta tai tuloksesta.

IAS 39:stä tutut suojauslaskentamallit eli käyvän arvon, rahavirran ja ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaukset ovat säilyneet. IFRS 9:n lähtökohtana on se, että suojauslaskenta on yhteneväinen yrityksen riskienhallinnan kanssa. Yrityksen on pystyttävä osoittamaan, että suojatun kohteen ja suojausinstrumentin välillä on taloudellinen riippuvuussuhde ja että luottoriskillä ei ole merkittävää osuutta suojaussuhteessa. Taloudellinen riippuvuus on kyettävä osoittamaan ja se on dokumentoitava. Sen sijaan IAS 39:n määrälliset tehokkuusvaatimukset (80-125%) poistuvat. Myös takautuva tehokkuuden osoittaminen jää historiaan, sillä jatkossa suojaussuhteita tarkastellaan ainoastaan eteenpäin ja mahdollisesti hehottomia suojaussuhteita tasapainotetaan. Vapaaehtoinen suojauslaskennan lopettaminen ei ole jatkossa sallittua.

Suojauslaskennan kytkeminen riskienhallintaan laajentaa mahdollisuutta

soveltaa suojauslaskentaa erityyppisten riskien eri komponentteihin. Jatkossa suojauslaskentaa voidaan soveltaa erilaisiin hintariskikomponentteihin, kunhan riskit ovat erikseen tunnistettavissa ja luotettavasti mitattavissa. Esimerkkinä tästä on sähkön hintariski, joka muodostuu sähkön systeemihinnasta ja aluehinnasta. Jatkossa on, riippuen yhtiön riskienhallintastrategiasta, mahdollista suojata pelkästään sähkön systeemihintaa tai aluehintaa tai molempia. Tämä on monelle sähköostaja suojaavalle erittäin tervetullut muutos.

IFRS 9:n ulkopuolelle jätetty ns. portfolio-suojauslaskentamalli on vielä työn alla. Malli koskee enimmäkseen pankkeja ja ns. dynaamisia suojaussuhteita, jossa suojauskohteita on enemmän ja ne muuttuvat jatkuvasti.

Lopuksi

Standardi tulee voimaan vuonna 2018, mutta sen aiempi käyttöönotto on myös mahdollista. Pitkä valmistautumisaika on perusteltu, sillä IFRS 9:n käyttöönotto tulee olemaan haasteellista etenkin rahoituslaitoksissa. Standardin käyttöönoton valmistelu kannattaa aloittaa selvittämällä muutosten vaikutukset taloudelliseen raportointiin. Harvoissa yrityksissä raportointijärjestelmät ja -prosessit tuottavat tänä päivänä kaikkea sitä tietoa, mitä tarvitaan jatkossa esim. arvonalentumistappioiden määrittämisen ja kirjaamisen pohjaksi uusien vaatimusten mukaisesti. Myös uudet nostamattomien luottolimiittien käsittelyä koskevat vaatimukset edellyttävät raportointijärjestelmien ja -prosessien kehittämistä.

Standardin soveltaminen tulee edellyttämään johdolta harkinnan käyttöä ja arvioita, jotka koskevat mm. arvonalentumistappioiden kirjaamisen taustaoletuksia kuten sitä, miten määritellään käsitteet "alhainen luottoriski" tai "merkittävä luottoriskin kasvu". Muuttuvien kirjaus- ja arvostusperiaatteiden vaikutukset yhteisöjen taloudelliseen informaatioon, kuten keskeisiin tunnuslukuihin, on hyvä selvittää ajoissa.

Lisätietoja:

Peter Sundvik, rahoitusasiantuntija

P: 020 760 3434

E: peter.sundvik@kpmg.fi

ADVISORY

KPMG:n IFRS-neuvontapalvelut

IFRS-raportointimaailmalle on ominaista jatkuva uusien standardien ja tulkintojen ilmestyminen. Yhdessä KPMG:n kansainvälisen asiantuntijaverkoston kanssa toimimme asiakkaidemme apuna ja neuvonantajina näiden muutosten seurannassa ja uusien vaatimusten käyttöönottamisessa. Tarjoamme palveluita sekä IFRS-raportoijille että yrityksille, jotka harkitsevat IFRS-raportointiin siirtymistä tai ovat käynnistämässä IFRS-konversioprojektia.

Palvelumme IFRS-raportoijille:

- Avustaminen ja neuvonta IFRS-tilinpäätösten laatimisessa
- IFRS-standardien tulkitseminen ja soveltaminen
- IFRS-muutoshankkeiden systemaattinen seuranta (IFRS Update) ja muutosten vaikutusten arviointi
- Uusien IFRS-standardien käyttöönottoon liittyvä neuvonta ja koulutus
- Laskentaohjeistusten ja -manuaalien laatimisessa ja päivittämisessä avustaminen
- Taloushallinnon prosessien sekä IFRS-tiedonkeruun ja -raportoinnin kehittäminen
- Avustaminen IFRS-tilinpäätösten käännösten laatimisessa
- IFRS-koulutukset esim. konsernilaskentatiimeille, controllereille, yrityksen johdolle ja ulkomaisille tytäryrityksille

Palvelumme IFRS-raportoinnin käyttöönottoa suunnitteleville:

- IFRS:n käyttöönoton vaikutusten arviointi; vaikutukset keskeisiin tunnuslukuihin, liitetietoihin, tietojärjestelmiin, sopimuksiin ja liiketoimintaan
- Konversioprojektin suunnittelu ja toteutus
- Avustaminen IFRS-tilinpäätösten laatimisessa
- Avustaminen tilikarttaan, raportointiin ja tietojärjestelmiin tarvittavien muutosten toteuttamisessa
- IFRS-koulutukset taloushallinnon henkilöstölle ja yrityksen johdolle

Yhteyshenkilömme

Johanna Jalkanen-Steiner
IFRS-asiantuntija

Mari Suomela
KHT, IFRS-asiantuntija

KPMG
PL 1037 (Töölönlahdenkatu 3 A)
00100 Helsinki
Puh. 020 760 3000
Fax. 020 760 3399
etunimi.sukunimi@kpmg.fi

IFRS-standardien parannukset

**Vuosien 2010-2012 ja 2011-2013
standardimuutokset**

**sekä vuosien 2012 ja 2014
muutosehdotukset**

Annual Improvements Process -menettelyn tavoitteena on parantaa standardeja poistamalla normistossa havaittuja epäjohtonmukaisuuksia esimerkiksi eri standardien välillä ja selventämällä standardien sanamuotoja. IASB kokoaa tällaiset pienet ja vähemmän kiireiset muutokset yhdeksi kokonaisuudeksi, joka julkaistaan kerran vuodessa. Tämän menettelytavan puitteissa julkistettiin joulukuussa 2013 muutokset yhteensä yhdeksään standardiin. Lisäksi annettiin kommentoitavaksi ehdotukset yhteensä neljän standardin muuttamiseksi. Alla on kuvattu lyhyesti jo julkistettujen muutosten sekä muutosehdotusten sisältö.

Vuosittaiset parannukset 2010-2012 ja 2011-2013

Standardi	Standardimuutoksen sisältö
IFRS 1 <i>Ensimmäinen IFRS-standardien käyttöönotto</i>	Standardimuutoksella selvennetään, mitä IFRS-standardin versiota yhtiön ensimmäisessä tilinpäätöksessä voidaan soveltaa. Uutta tai muutettua standardia voidaan soveltaa siirtymähetkellä, mikäli standardin vapaaehtoinen soveltaminen on sallittu.
IFRS 2 <i>Osakeperusteiset maksut</i>	<i>Oikeuden syntymisehtojen määritelmä</i> ”Oikeuden syntymisehdot” -käsitettä selvennetään määrittelemällä erikseen a) palvelun suorittamista koskevan ehto (service condition); sekä b) tulokseen perustuvan ehto (performance condition). Jotta ehto on tulokseen perustuva, sen on täytettävä seuraavat kriteerit: • ehdon täytyy täytyä ajanjaksolla, jolla työntekijä on yhtiön palveluksessa. Ajanjakso tulokseen perustuvan ehdon täyttymiselle voi alkaa ennen palveluksessa oloaika, jos tämä ajankohta ei ala merkittävästi aikaisemmin, mutta ei jatkaa palveluksessa oloajan jälkeen; ja • vaadittavan palveluksessa oloajan tulee olla määritetty joko suoraan tai epäsuorasti. Tulostavoitteen on perustuttava yhtiön omaan toimintaan tai yhtiön oman pääoman ehtoisen instrumentin hintaan tai arvoon. Tässä yhteydessä ’yhtiö’ käsittää myös samaan konserniin kuuluvat yhteisöt. Muutos selventää myös sitä, kuinka markkinaehdot voidaan erottaa muista kuin markkinaperusteisista ehdoista sekä periaatetta, jolla tulokseen perustuva ehto voidaan erottaa lopullista oikeutta synnyttämättömistä ehdoista. Lisäksi standardia on muutettu siten, että mikäli henkilö ei ole palveluksessa vaadittua aikaa, se tulkitaan palvelun suorittamista koskevan ehdon täyttymättä jäämiseksi, vaikka tämä johtuisi siitä, että yritys päättää henkilön työsuhteen.

Standardi	Standardimuutoksen sisältö
IFRS 3 <i>Liiketoimintojen yhdistäminen</i>	<i>Ehdollisen vastikkeen luokittelu ja arvostus</i> Standardimuutos selventää ehdollisten vastikkeiden luokittelua ja arvostusta liiketoimintojen yhdistämisen yhteydessä. - Kun ehdollinen vastike on rahoitusinstrumentti, luokittelu rahoitusvelaksi tai oman pääoman ehtoiseksi instrumentiksi tehdään IAS 32:n perusteella ja viittaukset muihin standardeihin (luokittelun perustana) on poistettu. - Ehdollinen vastike, joka on luokiteltu joko rahoitusvaroihin kuuluvaksi eräksi tai rahoitusvelaksi, arvostetaan myöhemmin käypään arvoon ja käyvän arvon muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti. Myös IAS 39:ää <i>Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen</i> ja IFRS 9:ää <i>Rahoitusinstrumentit</i> on muutettu siten, että rahoitusvelan myöhempi arvostaminen jaksoitettuun hankintamenoon ei koske liiketoimintojen yhdistämiseen liittyviä ehdollisia vastikkeita. Lisäksi IAS 37:ää <i>Varaukset, ehdolliset velat ja ehdolliset varat</i> on muutettu siten, että standardista on poistettu viittaukset ostajan ehdollisen vastikkeen osalta tekemään varaukseen. <i>Yhteisjärjestelyjä koskeva selvennys</i> IFRS 3 -standardia selvennetään lisäksi siten, että kaikkien IFRS 11:n <i>Yhteisjärjestelyt</i> tarkoittamien yhteisjärjestelyiden muodostamisten kirjanpitokäsittely jää IFRS 3:n soveltamisalan ulkopuolelle. Tämä soveltamisalaa koskeva poikkeus koskee yhteisjärjestelyn omaa tilinpäätöstä, mutta ei järjestelyn osapuolten tilinpäätöksiä.
IFRS 8 <i>Toimintasegmentit</i>	<i>Toimintasegmenttien yhdistäminen</i> Standardiin on lisätty liitetietovaatimus, joka tulee täytettäväksi silloin, kun yhteisö on yhdistellyt toimintasegmenttejä raportoitaviksi segmenteiksi. Liitetiedoissa tulee tällöin: - kertoa johdon tekemistä harkintaan perustuvista ratkaisuista arvioitaessa segmenttien yhdistelykriteereiden täyttymistä; ja - esittää lyhyt kuvaus toimintasegmenteistä, jotka on yhdistetty, sekä kuvaus taloudellisista tekijöistä, joiden perusteella on päädytty siihen, että toimintasegmenttien taloudelliset ominaispiirteet ovat samankaltaiset. <i>Raportoitavien segmenttien varojen täsmäytys yhteisön varoihin</i> Lisäksi selvennetään sitä, että yhteisön on jatkossa esitettävä raportoitavien segmenttien varojen täsmäytys yhteisön varoihin vain mikäli tällaiset luvut saatetaan säännöllisesti yhteisön ylimmän operatiivisen päätöksentekijän tietoon. Muutoksella yhtenäistetään liitetietovaatimuksia suhteessa segmentin veloista esitettäviin liitetietoihin.
IFRS 13 <i>Käyvän arvon määrittäminen</i>	<i>Lyhytaikaisten saamisten ja velkojen arvotus</i> Muutoksella selvennetään sellaisten lyhytaikaisten saamisten ja velkojen arvostusta, joihin ei liity suoraan määritettyä korkoa. Nämä on edelleen mahdollista arvostaa laskutettuihin määriin eli jättää diskonttaamatta, mikäli diskonttauksen vaikutus on epäolennainen. <i>Portfoliopoikkeuksen soveltaminen</i> IFRS 13 sallii yhteisön määrittävän rahoitusvarojen ja -velkojen ryhmän käyvän arvon nettoperiaatteeseen perustuen vähentämällä riskipositiot toisistaan, mikäli tietyt ehdot täyttyvät. Standardimuutoksella selvennetään, että edellä mainittua poikkeusta voidaan soveltaa IAS 39 - ja IFRS 9 -standardien soveltamisalaan kuuluviin sopimuksiin huolimatta siitä, täyttävätkö sopimukset IAS 32:n mukaisen rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvelan määritelmän (esimerkiksi tietyt sopimukset ostaa tai myydä muita kuin rahoituseriin kuulumattomia eriä, jotka voidaan selvittää nettomääräisinä käteisvaroilla tai muilla rahoitusinstrumenteilla).

Standardi	Standardimuutoksen sisältö
IAS 16 Aineelliset käyttöomaisuus-hyödykkeet ja IAS 38 Aineettomat hyödykkeet	<i>Uudelleenarvostusmalli – kertyneiden poistojen uudelleenmäärittely</i> Standardimuutoksella selvennetään uudelleenarvostamismallin vaatimuksia, jotka koskevat kertyneiden poistojen laskemista uudelleenarvostamisen ajankohtana. Kertyneiden poistojen uudelleenarvostusta ei aina tehdä oikaisemalla poistoja suhteessa omaisuuserän bruttomääräisen kirjanpitoarvon muutokseen. Kertyneet poistot käsitellään jommallakummalla seuraavista tavoista: • Bruttokirjanpitoarvoa muutetaan tavalla, joka on yhteneväinen kirjanpitoarvon uudelleenarvostuksen kanssa esim. suhteessa kirjanpitoarvon muutokseen. Kertyneiden poistojen määrä lasketaan bruttokirjanpitoarvon ja kirjanpitoarvon erotuksena huomioiden kertyneet arvonalentumistappiot. • Kertyneet poistot vähennetään omaisuuserän bruttomääräisestä kirjanpitoarvosta.
IAS 24 Lähipiiriä koskevat tiedot tilinpäätöksessä	<i>Lähipiirin määritelmä</i> Lähipiirin määritelmää laajennetaan siten, että se sisältää myös erilliset yhtiöt, jotka tuottavat ylimmän johdon palveluja raportoivalle yhteisölle, joko suoraan tai konserniin kuuluvan yhteisön kautta. Esimerkkinä voisi olla tilanne, jossa raportoivan yhteisön toimitusjohtaja ei ole ko. raportoivan yhteisön palveluksessa, vaan erillisen yhtiön palveluksessa, joka ei kuulu ao. raportoivan yhteisön lähipiiriin. Raportoivan yhteisön tulee esittää liitetiedoissa erikseen kulut, jotka ovat aiheutuneet ylimpään johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palvelujen hankkimisesta erilliseltä yhteisöltä. Yhteisön ei kuitenkaan tarvitse esittää kuluja, jotka erillinen yhteisö on maksanut henkilöille, jotka tuottavat kyseisiä ylimmän johdon palveluja. Lisäksi tulee esittää muut liiketoimet johdon palveluja tuottavan yhteisön kanssa IAS 24:n vaatimusten mukaisesti.
IAS 40 Sijoituskiinteistöt	<i>Sijoituskiinteistöjen hankinnat: täyttävätkö nämä IFRS 3:n tarkoittaman liiketoiminnan kriteerit</i> IAS 40 -standardia muutetaan sen selventämiseksi, että IAS 40:n ohjeistus koskee ainoastaan sen määrittämistä, onko hankittu kiinteistö sijoituskiinteistö vai omassa käytössä oleva kiinteistö. Sen sijaan, kun tehdään harkintaan perustuva ratkaisu siitä, onko sijoituskiinteistön hankinta liiketoiminnan hankinta, tulee päätös tehdä IFRS 3 -standardin perusteella.

Yllä kuvatut muutokset tulevat voimaan 1.7.2014 tai sen jälkeen alkavalla tilikaudella. Muutettujen standardien aikaisempi soveltaminen on sallittua. Lisäksi IFRS 2 -, IAS 16 -, IAS 38 - ja IAS 40 -standardeja koskevat erityiset siirtymäsäännökset.

Vuosittaiset parannukset 2012-2014: muutosehdotukset

Standardi	Standardimuutoksen sisältö
IFRS 5 Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot	<i>Omaisuuserän luovuttamistavan muutoksen vaikutus kirjaamiseen</i> Ehdotuksen mukaan standardimuutoksessa selvennetään seuraavia asioita: • Mikäli yhtiö muuttaa omaisuuserän luovuttamistapaa esim. uudelleenluokittelemalla sen myytävänä olevista omistajille jaettaviin tai toisinpäin, tällä ei ole vaikutusta kirjaamiseen. • Mikäli yhtiö puolestaan päättää, että omaisuuserä (tai luovutettavien erien ryhmä) ei enää ole välittömästi myytävissä tai että myynti ei enää ole erittäin todennäköinen, tulee luokittelu myytävänä olevaksi lopettaa ja soveltaa standardin ohjeistusta myyntiä koskevan suunnitelman muutoksesta.
IFRS 7 Rahoitusinstrumentit: Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot	<i>Luoko hoitopalveluoikeus säilyneen intressin siirretyistä rahoitusvaroista annettavien liitetietojen osalta?</i> IFRS 7:n mukaan liitetiedoissa tulee esittää tietoja rahoitusvaroista, jotka on kirjattu pois taseesta, mutta joihin siirtäjällä on säilynyt intressi. Standardimuutoksella ehdotetaan selvennettävän, että hoitopalvelujärjestelyt (servicing arrangement) kuuluvat yleensä IFRS 7:n soveltamisalaan näiden liitetietojen osalta. Palvelun suorittajalla tulkitaan säilyneen intressi, mikäli sillä on intressi siirrettyjen varojen tulevaan kehitykseen. Intressin säilymisenä ei kuitenkaan pidetä pelkästään rahavarojen perintää ja tilittämistä siirronsaajalle. <i>Rahoitusvarojen ja -velkojen vähentäminen toisistaan</i> Ehdotuksen mukaan IFRS 7:n muutoksella selvennetään, että ylimääräisiä liitetietoja, jotka koskevat rahoitusvarojen ja -velkojen vähentämistä toisistaan ei erityisesti vaadita sisällytettäväksi lyhennettyyn tilinpäätökseen kaikilla osavuositilintäytöksillä. Liitetiedot tulee kuitenkin esittää, mikäli IAS 34:n soveltaminen vaatii niiden esittämistä
IAS 19 Työsuhde-etuudet	<i>Työsuhteen jälkeisten etuuksien laskennassa käytettävän diskonttauskoron määrittäminen alueella, jolla on sama valuutta esim. euroalue</i> Standardia on ehdotettu muutettavan sen selventämiseksi, että diskonttauskoron määrittämisessä käytettävien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen tai valtion joukkolainojen tulee olla saman valuutan määräisiä kuin missä työsuhde-etuudet suoritetaan. Näin ollen korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen ns. syvien markkinoiden määrittäminen tulee tehdä valuuttakohtaisesti eikä maakohtaisesti.
IAS 34 Osavuositilintäytökset	<i>Liitetietojen esittäminen muualla osavuositilintäytöksessä</i> Ehdotuksen mukaan standardia muutettaisiin siten, että tietyt liitetiedot voidaan esittää muualla osavuositilintäytöksessä viittaamalla osavuositilintäytöksestä muualle osavuositilintäytökseen. Edellytyksenä tälle on, että sekä osavuositilintäytös että osavuositilintäytös ovat lukijoiden käytettävissä samalla tavalla ja samaan aikaan.

Yllä kuvattuja muutoksia sovellettaisiin pääsääntöisesti takautuvasti 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Kuitenkin IFRS 5:ttä koskevia muutoksia sovellettaisiin ei-takautuvasti 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Muutettujen säännösten aikaisempi soveltaminen olisi sallittua

Lisätietoja:

Janna Kivimäki, KHT

P: 020 760 3773

E: janna.kivimaki@kpmg.fi

ADVISORY

KPMG:n IFRS Update -palvelu Apuna muutosten seuraamisessa

Konsernitilinpäätöksen laadintaa säätelevä IFRS-normisto kehittyy jatkuvasti, sillä IASB:lla on käynnissä merkittäviä muutosprojekteja ja pieniä parannuksia standardeihin tehdään juoksevasti. Lisäksi konsernitilinpäätöksen laatimiseen vaikuttavat arvopaperimarkkinavalvojien kannanotot ja ohjeet sekä soveltuvien osin myös kotimaiset lainsäädäntömuutokset.

Jatkuvien muutosten seurantaa helpottaa KPMG:n Neuvontapalveluiden IFRS Update, joka sisältää:

- IFRS-standardien ja IFRIC-tulkintojen muutokset
- IASB:n keskeisten kehitysprojektien seuranta
- Suomen Finanssivalvonnan ja Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) IFRS-tilinpäätöksiä koskevat päätökset, kannanotot ja ohjeet
- EU-säännösten muutokset
- IFRS-konsernitilinpäätöksiin liittyvien, suomalaisen kirjanpito-, yhteisö- ja arvopaperimarkkinalainsäädännön edellyttämien lisätietovaatimusten keskeiset muutokset

KPMG:n IFRS-asiantuntijat käyvät uusimmat muutokset ja ajankohtaiset asiat läpi kahdesti vuodessa järjestettävissä IFRS Update -tilaisuuksissa. Tilaisuudet toteutetaan pienimuotoisena koulutus- ja keskustelutilaisuutena, minkä ansiosta keskustelu muutosten vaikutuksista ja merkityksestä yritykselle voidaan käynnistää välittömästi. Tarvittaessa tilaisuuteen osallistuu myös KPMG:n IFRS-rahoitusasiantuntija tai muu, esim. arvonalentumistestauksen erityisasiantuntija.

- Ajankohtaistilaisuuden kesto on noin kaksi-kolme tuntia.
- Tilaisuuden luonteesta johtuen suosittelemme osallistujamääräksi enintään kymmentä henkilöä.
- Järjestämme katsauksia asiakkaille yleensä touko-kesäkuussa sekä loka-marras-kuussa
- IFRS Update -tilaisuus voidaan myös räätälöidä pidettäväksi esim. yrityksen järjestämässä controller-tapaamisessa tai muussa taloushallinnon tilaisuudessa, ja toteuttaa tarvittaessa englannin- tai ruotsinkielisenä

Suomenkielisen IFRS Update -palvelun hinta on 3000 euroa vuodessa (+alv), joka laskutetaan kahdessa erässä kevään ja syksyn tilaisuuksien yhteydessä. Englannin- tai ruotsinkielisen tilaisuuden veloitus hinta sovitaan erikseen. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella toteutettavista tilaisuuksista veloitamme lisäksi matkakulut.

Yhteyshenkilömme

Johanna Jalkanen-Steiner
IFRS-asiantuntija

Mari Suomela
KHT, IFRS-asiantuntija

KPMG
PL 1037 (Töölönlahdenkatu 3 A)
00100 Helsinki
Puh. 020 760 3000
Fax. 020 760 3399
etunimi.sukunimi@kpmg.fi

IFRS-raportointi hallituksen näkökulmasta

Teksti: Tiina Torniainen ja Petri Kettunen

IFRS-tilinpäätöksiä kuulee toisinaan moitittavan niin vaikeiksi, että yritysjohdon ja hallituksen jäsenten on vaikeaa ymmärtää niitä. Olemme samaa mieltä siitä, että IFRS-standardit ovat joiltain osin monimutkaisia ja niiden yksityiskohtainen soveltaminen edellyttää IFRS-asiantuntijoiden mukana oloa. Hallituksen jäsenen ei kuitenkaan tarvitse olla IFRS-asiantuntija pystyäkseen arvioimaan IFRS-tilinpäätöstä ja siihen vaikuttaneita keskeisiä periaatteita, arvioita ja ratkaisuja.

Hallituksen näkökulma tilinpäätökseen ja taloudelliseen informaatioon on kokonaisvaltainen painottuen sen arviointiin ja varmistamiseen, että tilinpäätös ja osavuositarkastukset antavat oikean kuvan yrityksen toiminnasta ja taloudellisesta tilanteesta. Hallituksen on tärkeää arvioida, vastaako taloudellisten raporttien välittämä kuva sitä, mikä käsitys hallituksen jäsenille on muuten muodostunut yhtiön taloudellisesta tilanteesta ja suunnitelmista. Hallituksen kannalta tärkeässä asemassa ovat myös yhtiön riskienhallinnan toimintaperiaatteet, kuten esimerkiksi

rahoitusriskien hallinta, ja noudatettujen periaatteiden selostaminen tilinpäätöksessä.

Taloudellinen raportointi ja sen luotettavuuden varmistaminen

Hallituksen näkökulmasta on tärkeää kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin taloudellisen raportoinnin osa-alueisiin ja niissä tapahtuviin muutoksiin:

- Taloudellisen raportoinnin prosessien toimivuus ja valvonta. Listayhtiöissä korostuu myös näiden kuvaaminen yhtiön selvityksessä hallinto- ja ohjausjärjestelmästä (Corporate Governance statement)
- IFRS-tilinpäätökseen sisältyvät keskeiset johdon arviot ja oletukset
- IFRS-standardien ja tilinpäätösraportoinnin muutokset tänä vuonna ja lähivuosina.

Taloudellisen raportoinnin prosessien toimivuus

IFRS-tilinpäätöksen tietojen luotettavuus perustuu siihen, miten luotettavasti yhtiön taloudellinen raportointi toimii.

Etenkin kansainvälisessä konsernissa, jossa on paljon yhtiöitä ja toimintaa ulkomailla, taloudellisen raportoinnin prosessien luotettavuus ei ole itsestään selvää, vaan vaatii jatkuvaa seurantaa ja valvontaa. Myös raportoinnissa käytettävillä tietojärjestelmillä on tärkeä merkitys. Taloudellisen raportoinnin prosessien luotettavuus saattaa heikentyä, kun konsernissa tehdään organisaatiomuutoksia, toimintaa järjestellään uudelleen, taloushallintoa keskitetään esim. palvelukeskukseen ja osaamista katoaa, kun henkilökuntaa irtisanotaan. Hallituksen kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat esim. seuraavat:

- Onko taloushallinnossa riittävät resurssit ja osaaminen?
- Ostetaanko tarvittaessa asiantuntijapalveluita erityisosaamista vaativissa kysymyksissä?
- Onko johto varmistanut, että toiminnan uudelleen järjestelystä huolimatta taloudellisen raportoinnin toimivuus ja luotettavuus on jatkuvasti turvattu?

IFRS-tilinpäätökseen sisältyvät keskeiset johdon arviot ja oletukset

IFRS-tilinpäätökseen sisältyy paljon eriä, joihin johdon tulee ottaa kantaa:

Tilinpäätöserä	Keskeiset johdon arviot ja huomioon otettavaa
Liikearvon testaukset ja arvonalentumiskirjaukset	- Miten testaustasot (rahavirtaa tuottavat yksiköt) on määritelty ja mihin määrittely perustuu? - Mihin laskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat? Onko tehty erilaisia skenaarioita? - Onko ennuste realistinen suhteessa yhtiön historialliseen toteumaan/kehitykseen, budjetoinnin osumatarkkuuteen ja markkinoiden kehitykseen/kehitysnäkymiin? - Onko rahavirtojen diskonttauksessa käytetty korko ymmärrettävä ja mitkä ovat koron määrittelyssä käytetyt oletukset? - Herkkyysanalyysi: mikä on laadittujen laskelmien herkkyys laskelmissa käytettyjen merkittävimpien oletusten suhteen? Kuinka lähellä arvonalentumisrajaa ollaan?
Muiden aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumistestaukset ja muut arviot	- Miten yhtiön johto on arvioinut, kohdistuuko näihin omaisuuseriin arvonalentumisriskiä tai onko omaisuuserien poistoaikaa tarve muuttaa omaisuuseriin kohdistuvien tulonodotusten muututtua? - Mihin arviot poistettavien hyödykkeiden poistoajoista perustuvat? - Korjausten ja perusparannusten käsittely – mitä aktivoidaan ja mitä kirjataan kuluksi?
Varaukset	- Ovatko varausten kirjausperiaatteet selvät ja johdonmukaiset? Mitkä ovat tilinpäätöksen merkittävimmät kuluvaraukset; esim. ympäristövaraukset, uudelleenjärjestelyt? - Jos kyse ei vielä ole varauksen määritelmän täyttävästä tapahtumasta, onko liitetiedoissa riittävästi informaatiota ns. ehdollisesta velasta, esim. riita-asiat ja oikeudenkäynnit, veroriidat?
Myynnin tuloutus Muut tuloukset, esim. kiinteistöjen myynnit	- Ovatko tuloutusperiaatteet selkeitä ja johdonmukaisia ja selostettu tilinpäätöksessä? - Onko tulossa olevaan uuteen myynnin tuloutusta käsittelevään IFRS-standardiin alettu valmistautua?
Laskennalliset verosaamiset ja verovelat	- Millaisiin ennusteisiin ja dokumentointiin perustuvat tappioista kirjatut laskennalliset verosaamiset? Pystytäänkö tappioita hyödyntämään tulevaisuudessa? - Jos verosaamisia tai verovelkoja ei ole kirjattu, onko se perusteltua?
Käyvät arvot: esim. rahoitusinstrumentit, sijoituskiinteistöt	- Miten käyvät arvot on määritelty? Onko käytetty ulkopuolista asiantuntijaa? - Mitkä ovat keskeiset käypiin arvoihin vaikuttavat arviot ja oletukset? - Millaisia ovat käypien arvojen vaihteluvälit ja herkkyysanalyysit?
Saamisten ja vaihto-omaisuuden arvostus	- Onko merkittäviä erääntyneitä myyntisaamisia tai muita saamisia? - Mihin saamisten arvostus taseessa perustuu ja mitä toimenpiteitä yhtiössä on tehty niiden perimiseksi? - Miten yhtiössä varmistutaan siitä, että raportointihetkellä vaihto-omaisuuteen ei sisälly merkittävää määrää omaisuutta, jonka myyntihinta alittaa vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvon?
Eläkevelat ja eläkejärjestelyt	- Onko johto selvillä kaikkien konserniyhtiöiden eläkejärjestelyistä ja niiden muutoksista? - Ovatko eläkevelkojen laskennassa käytetyt oletukset sekä diskonttauksessa käytetty korko ymmärrettäviä ja mihin ne perustuvat?
Yritysjärjestelyt, konsolidointi	- Onko suunniteltujen yritysjärjestelyiden vaikutukset tilinpäätökseen ja tunnuslukuihin analysoitu etukäteen? - Onko uusien IFRS-konsolidointistandardien vaikutukset selvitetty?
Suojauslaskenta, vuokrasopimukset	- Onko uuden suojaamista ja suojauslaskentaa koskevan IFRS-standardin vaikutuksia suojaamiseen, prosesseihin ja tilinpäätökseen analysoitu? - Onko tulossa olevan uuden vuokrasopimusstandardin vaikutuksia tilinpäätökseen ja toimintaprosesseihin selvitetty?

.....

Hallituksen näkökulma tilinpäätökseen ja taloudelliseen informaatioon on kokonaisvaltainen painottuen sen arviointiin ja varmistamiseen, että tilinpäätös ja osavuositarkastukset antavat oikean kuvan yrityksen toiminnasta ja taloudellisesta tilanteesta.

.....

IFRS-standardien ja tilinpäätösraportoinnin muutokset tänä vuonna ja lähivuosina

IFRS-standardeja laativa organisaatio IASB kehittää standardeja jatkuvasti tavoitteenaan mm. se, että IFRS-tilinpäätökset olisivat tietojen käyttäjien kannalta avoimia ja hyödyllisiä. Parhaillaan on käynnissä merkittäviä uudistushankkeita. Tänä vuonna 2014 on pitänyt ottaa käyttöön uudet konsolidointistandardit, jotka määrittävät tytäryhteis- ja osakkuusyritysten kirjanpitoperiaatteet ja näistä annettavat liitetiedot. Merkittäviä muutoksia lähes kaikille IFRS-standardeja soveltaville yrityksille tulee lähivuosina mm. myynnin tulotuloperiaatteita koskevasta uudesta IFRS 15-standardista, joka tulee voimaan

vuonna 2017 sekä rahoitusinstrumentteja koskevasta uudesta IFRS 9-standardista, joka tulee voimaan vuonna 2018. Myös vuokrasopimusten kirjanpito- ja arvostus tulee lähivuosina muuttumaan merkittävästi nykyisestä, kun jatkossa kaikki vuokrasopimukset on lähtökohtaisesti tarkoitus kirjata vuokralle ottajan taseeseen varoiksi ja veloiksi.

Hallituksen näkökulmasta on tärkeää ymmärtää ja saada vastauksia esim. seuraaviin kysymyksiin:

- Miten IFRS-muutosten arvioidaan vaikuttavan yhtiön taloudelliseen informaatioon ja keskeisiin tunnuslukuihin?

- Onko standardin käyttöönottoon liittyviä vaihtoehtoja analysoitu; onko vaikutuksista tehty esim. simulointilaskelmia?
- Onko uusien IFRS-standardien käyttöönotosta tehty suunnitelma ja aikataulu, jossa on otettu huomioon myös viestintätarpeet, henkilöstön koulutus sekä mahdolliset raportointijärjestelmiin ja prosesseihin tarvittavat muutokset?

Lisätietoja:

Tiina Torniainen, Partner, KHT, CIA

P: 020 760 3681

E: tiina.torniainen@kpmg.fi

Petri Kettunen, Partner, KHT

P: 020 760 3707

E: petri.kettunen@kpmg.fi

Ajankohtaisia IFRS-aiheisia julkaisuja

Tällä sivulla esitellään KPMG:n kansainvälisiä IFRS-aiheisia julkaisuja. Tutustu julkaisutarjontaamme osoitteessa www.kpmg.com/ifrs.

Guide to annual financial statements – Illustrative disclosures (September 2014)

This guide helps to prepare financial statements in accordance with IFRS, illustrating one possible format for financial statements based on a fictitious multinational corporation.

Guide to annual financial statements – IFRS 12 supplement (September 2014)

Complements our Guide to annual financial statements – Illustrative disclosure, with additional IFRS 12 disclosures examples.

Guide to condensed interim financial statements – Illustrative disclosures (April 2014)

This Guide to condensed interim financial statements – Illustrative disclosures takes account of amendments to IFRSs and a new interpretation that are effective for the first time for annual periods beginning on or after 1 January 2014.

Guide to annual financial statements - Illustrative disclosures for banks (December 2013)

This new guide takes account of the impact of new or revised IFRSs, which are effective for the first time for an annual reporting period ending on 31 December 2013.

IFRS Handbook: Earnings per share (September 2014)

This IFRS Handbook uses a step-by-step approach and examples to take you from simple basic and diluted EPS calculations to the challenges of more complex application issues based on actual questions that have arisen in practice.

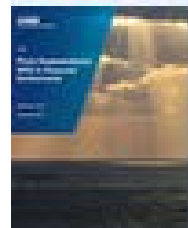
IFRS Handbook: Share-based payments (May 2013)

Accounting for share-based payment arrangements can be a challenging and complex process. Our updated IFRS Handbook: Share-based payments combines our expert knowledge and insight to cut through that complexity.

First Impressions: Revenue from contracts with customers (June 2014)

This First Impressions offers a digestible summary of the requirements of the new revenue standard and highlights the areas that may result in a change in practice.

First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments (September 2014)

This edition of First Impressions provides our detailed analysis on the complete version of IFRS 9 Financial Instruments, issued in July 2014.